

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

Könyvnyomdák Budapesten.

I. kerület (Vár).

M. kir. Államnyomda
Nándor-tér 1.
M. kir. tud. Egyetemi ny.
Iskola-tér 3.

II. kerület (Viziváros).

Ádám Herman
Krisztina-körút 85.
Bagó M. és Fia
Ponty-utca 4.
Goldberger Ignác
Fő-utca 23.
Heisler Jaroslav
Várkert-rakpart 1.
Keller Dániel
Attila-utca 63.
Müller K. (Münster K.)
Albrecht-út 3—5.
Wesselényi Géza
Zsigmond-utca 11.

III. kerület (Ó-Buda).

Bartalits Imre
Remete-hegy.
Bichler I.
Kiskorona-utca 15.
Wimmer Márton
Serfőző-utca 10.

IV. kerület (Belváros).

Barcza József
Váci-utca 66.
Belvárosi könyvnyomda
Váci-utca 79.
Buschmann Ferencz
Koronaherceg-utca 8.
Franklin-Társulat magy.
Irod. Int. és könyvny.
Egyetem-utca 4. és
Vármege-utca 11—13.
Goszler Gyula
Aranykéz-utca 1.
Hunyadi Mátyás, irod. és
könyvnyomda-intézet
Zöldfa-utca 43.
Langer Ede és Fia
Zsibárus-utca 1.
M. kir. posta- és távirde-
igazgatóság könyvny.
Főposta-épület.
Mercur kö- és könyvny.
Királyi Pál-utca 9.
Nagy Sándor
Papnövelde-utca 8.
Id. Poldini Ede és Társa
Irányi-utca 1.
Quittner József
Károly-körút, központi
városház.
Róth József
Ujvilág-utca 6.
Singer Lipót
Károly-körút 24.
Szűz Dávid
Fővám-tér 5.
Székesfővárosi házi ny.
Központi városház.

Ullmann József
Régi posta-utca 4.
Várnai Fülöp
Régi posta-utca 3.
Victoria-nyomda
Váci-utca 37.
Wodianer F. és Fiai
Sarkantyús-utca 3.

V. kerület (Lipótváros).

Bendiner A.
Arany János-utca 18.
Berkovits János
Hold-utca 27.
Budapesti helyi érdekű
vasút nyomdája
Lipót-körút 22.
Czettel és Deutsch
Bálvány-utca 12.
Hamburger és Birkholz
Csáky-utca 13.
Hermes könyvnyomdai
részv.-társ.
Bárá Atzél-utca 2.
Hungária-könyvnyomda
és kiadó-üzlet
Váci-körút 34.
Kálmán M. és Társa
Vadász-utca 32.
Kanitz C. és Fiai
Vadász-utca 26.
Károlyi György
Kálmán-utca 5.
Kellner és Mohrlüder
Csáky-utca 9.
Kertész József
Mária Valéria-utca 11.
Kollmann Fülöp
Arany János-utca 34.
Krausz S. és T.
Zoltán-utca 11.
Légrády Testvérek
Váci-körút 78.
Lengyel Lipót
Vadász-utca 35/a.
Löw Ede
Váci-körút 80.
Márkus Samu
Báthory-utca 20.
Magy. kir. postatakarék-
pénztár nyomdája
Széchenyi-utca 2.
Pallas, irod. és nyomdai
részvénytársaság
Kálmán-utca 2.
Pesti Könyvnyomda-
Részvénytársaság
Hold-utca 7.
Pesti Lloyd-társulat
Könyvnyomdája
Dorottya-utca 14.
Pollák Elkán
Nagykorona-utca 21.
Pollák M. Miksa
Akadémia-utca 15.
Schlesinger és Kállai
Bálvány-utca 18.
Thália-nyomda
Csáky-utca 2/b.

VI. ker. (Terézváros).

Beer E. és Társa (ezelőtt
Kosmos)
Aradi-utca 8.
Brózsza Ottó
Váci-körút 17.
Ehrnstein Mór
Laudon-utca 4.
Engel S. Zsigmond
Vörösmarty-utca 56.
Európa, irod. és nyom-
dai részv.-társaság
Ó-utca 12.
Fővárosi nyomda-, vona-
lozó- s könyvkötő-r.-t.
Podmaniczky-utca 39.
Fried és Krakauer
Dalszínház-utca 10.
Friedmann Á.
Gyár-utca 54.
Fuchs Samu és Társa
Podmaniczky-utca 27.
Gelléri és Székely
Podmaniczky-utca 47.
Gergely Miksa
Lázár-utca 2.
Glücksellig M.
Hunyady-tér 7.
Goldschmiedt Lipót
Révay-utca 6.
Gross és Grünhut
Gyár-utca 32.
Herrman Ignác
Szerecsen-utca 20.
Hornyánszky Viktor
cs. és kir. udv. könyvny.
Aradi-utca 14.
Hunnia könyvnyomda
Teréz-körút 3.
Kassino Jakab
Király-utca 26.
Kaufmann József
Vörösmarty-utca 52.
Klauber Ignác
Új-utca 6.
Korvin Testvérek
Révay-utca 14.
Kunusy Vilmos és Fia
Teréz-körút 38.
Löbl Dávid és Fia
Andrássy-út 10. és
Nagymező-utca 26.
Luszt Sándor
Gyár-utca 50.
Minerva kö- és könyv-
nyomda (tul. Gansl Zs.)
Szerecsen-utca 7/9.
M. kir. államasutak
menetjegy-nyomdája
Csengery-utca 33.
Markovits és Garai
Lázár-utca 13.
Muskát és Friedmann
Teréz-körút 27.
Neumayer Ede
Proféta-utca 7.
Orsz. központi községi
nyomda-részvénytárs.
Váci-körút 61.

Pollacsek Mór
Dávid-utca 5.
Posner K. Lajos és Fia
Csengery-utca 31.
Radó Izor
Váci-körút 1.
Rigler József Ede r.-t.
Rózsa-utca 55.
Schmelcz és Schillinger
Csengery-utca 51.
Schmidl Sándor
Szerecsen-utca 6.
Spinner Illés
Dessewffy-utca 43.
Wellesz Béla
Új-utca 37.

VII. (Erzsébetváros).

Árpád kö- és könyvny.
(Klein és Kronstein)
Valero-utca 9.
Athenaeum, irodalmi és
nyomdai részv.-társ.
Kerepesi-út 54.
Bárd J.
Miksa-utca 17.
Deutsch József
Károly-körút 7.
Elek Lipót
Kertész-utca 37.
Gallitzenstein H.
Dohány-utca 68.
Garai Mór
Károly-körút 3.
Goldfaden Márk
Kerepesi-út 36.
Gonda és Társa
Akácfa-utca 50.
Hedvig S.
Dohány-utca 12.
Kellner Gerson
Csányi-utca 13.
Löbl Mór
Király-utca 27.
Löblovitz Zsigmond
Csömöri-út 54.
Nagel István
Vörösmarty-utca 17.
Neuwald Illés
(tul. Berger Ármán)
Dohány-utca 44.
Pannonia-nyomda
Rombach-utca 8.
Propper Leó
Erzsébet-körút 35.
Reich Ármán
Dohány-utca 84.
Roth és Krausz
Kertész-utca 23.
Rubin J.
Király-utca 13.
Spatz Henrik
Dob-utca 55.
Spitzer Márk
Klauzál-utca 31.
Stern Péter
Kazinczy-utca 35.

Vasvári és Társa
Csömöri-út 13.
Wendt és fia
Károly-körút 19.
Zeisler M.
István-tér 17.

VIII. ker. (Józsefváros).

Anglo-nyomda
Baross-utca 47.
Budapesti Hírlap nyomd.
Rökk Szilárd-utca 4.
Csapó N.
Baross-utca.
Özv. Fried Ignác
József-utca 14.
Fritz Ármán
József-körút 9.
Hell I. Ede
Luther-utca 4.
Klein Vilmos
Kerepesi-út 73.
Kohn Simon
József-körút 5.
Kossuth Lajos-nyomda
(tul. Lauffer Jakab és
Holländer József)
Ujvásártér 5.
Révai és Salamon
Üllői-út 18.
Rózsa Kálmán és neje
Szentkirályi utca 30.
Schulcz Adolf
Baross-utca 81.
Stephaneum (a Szt. István
Társulat nyomdája)
Szentkirályi-utca 28a.
Szent Anna-nyomda
Baross-utca 66—68.
Szent Gellért-nyomda
(Valter E.)
Mária-utca 42.
Szent László-nyomda
Rökk Szilárd-utca 28.
Színházi Lapok nyomd.
Rökk Szilárd-utca.
Weissenberg Ármán
József-körút 16.

IX. ker. (Ferencváros)

Engelmann Mór
Vámház-körút 15.
Műszaki irodalmi és
nyomdai vállalat
(Feldmann Mór)
Soroksári-utca 5.
Pátia-nyomda részvény-
társaság
Üllői-út 25.

X. kerület (Kőbánya).

Első kőbányai könyvny.
Jászberényi-út 1.
Lőrinczi F.
Maglódi-út (Gyűjtő-fogház).
Merendiák Károly
Liget-tér 4.

Könyvnyomdák a vidéken.

- Abauj-Szántó**
Baksy Barna.
- Abauj-Szeplsi**
Tóth István.
- Abrudbánya**
Róth Ferencz.
- Ada**
Berger L.
- Alsó-Kubin**
Trnkóczy József.
- Alsó-Lendva**
Balkányi Ernő.
- Apatin**
Gasz Mátyás.
Szavadill József.
- Arad**
Aradi nyomda-részvénytársaság.
Bloch H.
Első aradi amerikai gyorsajtó-nyomda (tul.: Kerpich Zsigmond).
Gör. kel. egyházmegyei nyomda.
Gyulai István.
Muskát Miksa.
Tribuna Poporului r.-t. nyomdája.
Réthy Lipót és Fia.
- Aranyos-Maróth**
»Dóczi«-nyomda (tulajd.: Némédi László).
- Aszód**
Magyar kir. javító-intézet nyomdája.
- Bács-Kula**
Berkovits Márk.
- Bács-Topolya**
Wilhelm Miksa.
- Baja**
Kazal J.
Kollár Antal.
Nánay Lajos.
Rajkovich Károly.
- Balassa-Gyarmat**
Balassagyarmati könyvnyomda r. t.
Halyák István.
Pozsonyi Gábor.
Tokay Lajos.
- Balázsfalva**
Gör. kath. püspöki nyomda.
- Bánffy-Hunyad**
Ábrahám Mór.
- Barcs**
Skríbanek N.
- Bártfa**
Blayer M.
- Békés**
Báró Drechsel Géza.
- Békés-Csaba**
Corvina-ny. (Szihelazky József).
Lepage Lajos.
Povázsay testvérek.
- Belényes**
Süssmann Lázár.
- Beregszász**
Haladás-könyvnyomda (tul.: Juhász Piroska).
Engel Jenő.
- Besztercze**
Botschar Tivadar.
Csallner Károly.
- Besztercebánya**
Machold F.
Sonnenfeld Mór.
- Bicske**
Lederer Hermann.
- Bonyhád**
Raubitschek Izor.
- Brassó**
Brassói Lapok nyomdája (tulajd.: Grünfeld R.).
Clurcu és társa.
Gáborny és Társa.
Öött János Fla.
Herz és Társa.
Muresianu Aurél.
- Brezsnóbánya**
Kreiser J.
- Budafok (Promontor)**
Leopold és Frank.
- Buziás**
Ulmann F.
- Csákvá**
Chudy Testvérek.
- Csáktornya**
Fischel Fülöp.
- Csikszereda**
Györgyjakab Márton
utóda: Dreznánd Viktor.
Szvoboda József.
- Csongrád**
Tiszavidék nyomdája (tulajd.: Silber Jánosné).
Weisz Márk.
- Csorna**
Kokas és Neumann.
- Csurgó**
Vágó Gyula.
- Czegléd**
Nagy Elek
Sebők Béla.
- Debreczen**
Szokoni nyomda- és kiadó-részvénytársaság.
Hoffmann és Kronovitz.
Horovitz Zsigmond.
Kurucz Béla.
Kutasi Imre.
László Albert.
Pongrácz Géza.
Városi nyomda.
- Deés**
Demeter és Kiss.
Goldstein Jakob.
- Detta**
Heldewanger és Ulmann.
- Déva**
Hirsch Adolf.
Kroll Gyula.
- Devecser**
Rosenberg Zsigmond.
- Dicső-Szent-Márton**
Hirsch Mór.
- Ditró**
Ditró és Szárhegy községek nyomdája.
- Dombovár**
Dombovári könyvnyomda (tulajd.: Bruck Sándor).
- Dunaföldvár**
Somló Manó.
- Duna-Szerdahely**
Adler Netti.
Goldstein Józsa.
- Eger**
Baross-nyomda (tulajd.: Paunz S.).
Egri könyvny. részv.-társ.
Érseki lyceumi nyomda.
Löw Sámuel.
- Enying**
Politzer Jenő.
- Eperjes**
Kósch Árpád.
Pannonia-nyomda (tulajdonos: Kahn Mór).
- Érsekújvár**
Kohn Samu.
Winter Zsigmond.
- Ér-Mihályfalva**
Beck Adolf.
- Erzsébetfalva**
Mártonfi L.
- Erzsébetváros**
Kotzauer D.
- Esztergom**
Buzárovits Gusztáv.
»Hunnia«-könyvnyomda (tul.: Gerenday József).
Laiszky János.
Tábor Adolf.
- Fehértemplom**
Kuhn Péter.
Wunder J.
- Felső-Eőr**
Schodisch Lajos.
- Felső-Vissó**
Schiffmann H.
- Fertő-Nezsider**
Horváth B.
- Flume**
Battara P.
Chiuzre & Co.
Jerouscheg G.
Mohovich Emidio
Unio könyvnyomdai műintézet (tulajdonos: Hegyi Jenő).
- Fogarás**
Thierfeld Lipót.
- Galánta**
Első galánthai könyvny. (tul.: Neufeld Samu).
- Galgóc**
Szold Jakob.
Sternér Adolf.
- Gyergyó-Szent-Miklós**
Létz János és Társa.
- Gyoma**
Kner Izidor.
- Gyöngyös**
Herzog A. E.
Kovács és társa.
Sima Dávid.
- Gyöng**
Engel József.
- Győr**
Fischer István és F. utóda
Nitsmann József.
Gróf Gyula.
Győregyházmegyei könyvnyomda.
Pannonia-könyvnyomda (tul.: Szávay és Raab).
Surányi János.
- Győr-Sziget**
Gross G. és társa.
- Gyula**
Corvina-nyomda.
Dobay János.
- Gyulafehérvár**
Püspöki lyc. nyomda (bérlo: Papp György).
Völtz B.
- Hajdú-Böszörmény**
Szabó Ferenczné.
- Hajdú-Dorog**
Grünfeld Mózés
- Hajdú-Nánás**
Bartha Imre.
- Hajdú-Szoboszló**
Plón Gyula.
- Hala**
Práger Ferencz.
- Hátság**
Ideál-könyvnyomda.
- Hatvan**
Hoffmann M. L.
- Hódmező-Vásárhely**
Dura J.
Hódmezővásárhelyi nyomda és kiadó r.-t.
Lévai Fülöp.
Vásárhely és Vidéke nyomdája.
- Homonna**
Waller H. és Társa.
- Huszt**
Mermelstein Fülöp.
- Igló**
Schmidt József.
Tátra-könyvnyomda (tul.: Stein Ignác).
- Ipolyság**
Neumann Jakob.
- Jászberény**
Brünauer Adolf és Társa.
Kaczvinszky Zoltán.
Kalocsa és Kubicza.
- Kalocsa**
Jurcsó Antal.
Werner Ferencz.
- Kaposvár**
Gerő Zsigmond.
Hagelmann Károly.
Özv. Jancsovics Otyuláné.
Kéthelyi Miksa.
- Kapuvár**
Buxbaum József.
- Karánsebes**
Karánsebesi gör. kel. rom. egyházmegye nyomdája.
Fleissig Lipót.
- Karczag**
Szódi S.
- Kassa**
Breitner Soma.
Koczányi Béla.
László Béla.
Rosa Viktor.
Vitéz Adolf.
Werfer Károly.
- Kecskemét**
Első Kecskeméti Hirlapkiadó és Nyomda-Részvénytársaság.
Steiner Mihály.
Sziládi László.
Tóth László (tulajd.: Fekete Mihály).
- Késmárk**
D. Altmann Dávid.
Sauter Pál.
- Keszthely**
Farkas János.
Nádai Ignác.
Sujánszky József.
- Kézdi-Vásárhely**
Ifj. Jancsó Mózes.
- Király-Helmeccz**
Klein József.
- Kisbér**
Haftl Kálmán.
- Kis-Czell**
Kisnyhárt Julia.
- Kis-Jenő**
Gallovics Jenő.
- Kis-Kőrös**
Kálisch Ignác.
- Kis-Kún-Félegyháza**
Feuer Illés.
Vesszősi József.
- Kis-Marton**
Dick Ede.
- Kis-Pest**
Fischhof Henrik.
- Kisújszállás**
Szekeres József.
- Kis-Várda**
Berger Ignác.
Ifj. Klein Gyula.
- Kolozsvár**
Boskovics József.
Ellenzék nyomdája.
(tul.: Magyar Mihály).
Óamán János örököse.
Gombos Ferencz.
Magyar Polgár nyomdája.
(tul.: Ajtay K. Albert).
Polcz Albert.
Stief Jenő és Társa.
Zobátz Ferencz.
- Komárom**
Freisinger Mór.
Hacker Richárd.
Rónai Frigyes.
Schönwald Tivadar.
Spitzer Sándor.
Szénássy János.
- Körmend**
Körmendi könyvnyomda-részvénytársaság.
- Körmöcbánya**
Joerges A. özv. és Fia.
Paxner és Biron.
- Közeg**
Feigl Frigyes és Gyula.
- Kún-Szent-Márton**
Csanády József.
- Kún-Szent-Miklós**
Özv. Bors Károlyne
- Léva**
Dukez Lipót.
Nyitrai és Társa.
- Lippa**
Mähr Emil.
Zách József.
- Liptó-Szent-Miklós**
Steier Izidor.
- Lőcse**
Reisz Tivadar József.
- Losoncz**
Kármán-könyvnyomda.
Losonczy Sándor.
Roth Simon.
- Lugos**
Traunfellner Károly.
Virányi János.
Weisz és Sziklai.
- Magyar-Óvár**
Czéh Lajos.
- Makó**
Gnál László.
Neumann József.
- Malaczká**
Wiesner Alfréd.
- Marczali**
Mizsúr Ádám.
- Maros-Ludas**
Glück József.
- Máramaros-Sziget**
Blumenfeld és Dávid.
Mayer és Berger.
Részvénytársaság.
Wider Mendel Fia.
- Margitta**
Hungária könyvnyomda (tul.: Pollák Lajos).
- Maros-Vásárhely**
Adi Árpád.
Ev. ref. collegium-nyomda (tul. Benkő László).
Grün Vilmos.
- Mátészalka**
Weisz Zsigmond.
- Medgyes**
Reissenberg G. A.
- Mezőkövesd**
Balázs Ferencz.
- Mezőtúr**
Dolesch és Braun.
Gyikó Károly.
- Miava**
?
- Mindszent**
Weisz Ignác.
- Miskolcz**
Forster, Klein és Ludvig.
Stamberger Bernát.
Szelényi és Társa.
- Módos**
Lustein Márkus.
- Mohács**
Blandl János.
Rosenthal Márk.
- Monor**
Monorkerületi könyvnyomda (tul.: Molnár Sándor).
- Moór**
?
- Mosony**
Grünfeld Ignác.
- Munkács**
Grünstein Mór.
Kohn és Klein.
Kroó Hugó.
- Mura-Szombat**
Ujházi Miksa.
- Nagy-Atád**
Grünsberger Antal.
- Nagy-Bánya**
Molnár Mihály.

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ-
HIVATAL

Budapest, V., Hold-utca 7.

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK

HIVATALOS KÖZLÖNYE

ELŐFIZETÉSI ÁR

Egész évre 4 kor., fél évre 2 kor.
Egyes szám ára 40 fillér.

A magyar helyesírás.

A keresztény időszámítás 1830-ik esztendejében kezdte meg működését a Magyar Tudományos Akadémia, tehát 71 év óta *javitgatja* a magyar helyesírás helytelenségeit. Minden *újabb* átvizsgált kiadás erősebbé teszi bennem azt a hitet, hogy a magyar helyesírást nem ez a tudós társaság fogja gyökeresen reformálni. Nem pedig azért, mert a kik ez exkluzív testület tagjaivá lesznek, azokban már nincs agilitás, nincs nyughatatlan, fiatal vér, enerzsia s nincs érzék a haladás iránt. Tisztességben megöregedett tudós urakból áll ez a társaság, a kik jóformán két emberöltőn át beleszoktak abba, hogy például a *c* betű olyan volna *z* nélkül, mint a túri vásár sátor nélkül, vagyis attól félnek, hogy így a *copfol* sokan majd *kopfnak* olvasnák vagy a *packázik* szót *pakkúzíknak* ejtenék ki. De már attól nem fél, hogy az *ami* és a *mi* jelzésére nem elégséges az *a mi*. Az Akadémia így írja ezt a mondatot: *Mind a mi búzánk, a mi ott van.* Hát ha a két *a mi* és *ami* között nem tesz különbséget a tudós testület, akkor miért ír *nemes embert* (edler Mann) és *nemesembert* (Edelmann) megkülönböztetés gyanánt.

Vajjon hány javított kiadás kerül ki addig a sajtó alól, míg az ilyen elemi szabályokat nem teszik nevettségessé a folyton előbukkanó ellenmondások.

„Ezek a javított kiadások is azt bizonyítják, — vallja be az Akadémia a füzet bevezető soraiban — hogy az Akadémiának nem volt s nem is lehetett szándéka, hogy a maga megállapodásaival *újját vágja e téren a haladásnak s a természetes fejlődésnek.* Most, hogy újra megállapítja szabályait, — a mellett, hogy a tapasztalt hiányokat kívánja pótolni — éppen az a célja, hogy az *újabb irodalmi fejlődésből elfogadja mindazt, a mi czélszerű és észszerű.* Az Akadémia ezúttal is főleg a saját kiadványaiban akarja az ingadozást elkerülni.“

Olvaszuk csak el figyelmesen az idézett sorokat és főleg a kurzivból szedett mondatokat! Az első részben, ha nem is világosan, de eléggé érthetően beismeri az Akadémia, hogy ő nem tartja magát kompetensnek az általános kötelező helyesírás szabályainak megalkotására. De azért ő maga még se halad a természetes fejlődés útján. Azonban az újabb irodalmi fejlődésből elfogadja mindazt, a mi *czélszerű* és *észszerű*.

Figyelmesen átolvastam az új füzetet, de bizony nem találtam abban semmi olyan czélszerű és észszerű új-

tást, a mi az előbbeni füzetekben benne ne lett volna. A mi új van benne, az mind cél- és észszerűtlen. A mi pedig jó, az benne volt a régiekben is. (A czélszerű újításokat kék czeruzával végezték ki.)

Tudnunk kell azonban, hogy ennek nagyrésztben maga az Akadémia az oka és nem azok a nyelvtudósok, a kik az új füzetet szerkesztették. Ok, a szerkesztők, a tervezetbe sok hasznos és czélszerű újítást bevettek, a mit azután a plenáris ülésen *szavazatlóbbsséggel* elvetettek. Elvetették azok az öreg bácsik, a kik még a *tantermek* ósdiás falai között, hasznos *tan-könyvekből* olvasgatták a *tanügy bajnokainak* papirra vetett korshajtásait. Ezek persze nem tudják, hogy a modern *iskola* falai között *iskolakönyvekből* kellene tanítaniok az *oktatásügy* bajnokainak.

Azt mondja az Akadémia a füzet 3. §-ának első bekezdésében, hogy „írásunk alapjául általában a *művelteknek hagyományos kiejtése* szolgál“.

A hány meghatározás, annyi ellenmondás. Kik azok a *műveltek*, a kiknek *hagyományos kiejtése* után írjuk a szavakat? Talán *gróf Széchenyi István*, a legnagyobb magyar, a Tudós Társaság megalapítója? Vagy azok a régi urak, a kik deákul tárgyaltak az országgyűléseken és azon a nyelven olvasták a Corpus jurist? Vagy például ott van élő példának nagy novellistánk: *Mikszáth Kálmán.* *Ir-e* nála zamatosabb magyarsággal valaki? Bizony talán senki. De azért ő maga se kívánná, hogy az ő *kiejtése* szolgáljon írásunk alapjául. Avagy ismerék tősgyökeres református papokat, a kik *lúdósnak* mondják az Akadémiát, *kípnak* a képet, *szípnak* a szépet stb. Hát akkor kik azok a *műveltek*? Talán a budapestiek, a kik könyvből tanulták a beszédet és nyelvtanilag ejtik ki a szavakat? A fővárosiak keresik a *Laczikát*, a Jánost; ők, a kik ilyen aláírásokat csinálnak: Budapesti Néplap szerkesztősége (itt meg elhagyják a névelőt); a kik az *elmúlt* évről beszélnek a *mult* év helyett, *ez* idént írnak az *idén* helyett (mert hát tavalyi *idén* nincs). Náluk *mondottam* a *mondtam*; ők *eljegyzik magokat*; ha egészségesek, hát *jól kinéznek*; ők a barátságtalan fogadtatást *hüvösnek* mondják és talán ők voltak azok, a kik azzal és ezzel helyett *avval* és *evvel* irtak (s ezt elfogadta az Akadémia is).

Szobatudós okoskodás tehát az, hogy írásunk alapjául általában a *művelteknek hagyományos kiejtése* szolgál. Tessék csak elmenni a magyar Alföldre, milyen szépen beszél ott a *nép*, a fajfentartó magyarság. Ők őrizték

meg számunkra Árpád nyelvét és nem a műveltek, a kik bizony hajdanán annyit se tudtak magyarul, mint most egy Csehországból hozzánk került közös főhadnagy, ki összekutiateremtetési a gáplár Janozst.

A 6. §. az *idegen eredetű* szavakról szól. Ennek az a veleje, hogy magyarosan csak a meghonosodott idegen szavakat írjuk, a valóságos idegen szók közül pedig csak azokat, melyek nem latinirású nyelvekből vannak véve. Magyarosan írjuk a latinirású szláv nyelvek szavait is. A régi görög szókat a nálunk divó hagyományos írásmód szerint latinosan írjuk, csak a *c* helyett írunk, mikor *k*-nak ejtjük, *k* betűt.

A ki az Akadémia ez utasításait követni tudja, az megérdemli, hogy katedrát állítsunk részére az Akadémián, a babiloniai nyelvek tanítására.

Az idegen szavak írásának helyes meghatározásától az Akadémia mindig idegenkedett, de ahhoz következetesen ragaszkodik, hogy a görög és latin szókat ne magyarosan, hanem latinosan írjuk. Igazán érthetetlen okoskodás, hogy míg a latin betűvel írott szláv és oláh szavakat magyarosan kell írni, addig az *idegen* betűvel írt görögöt és magát a *holl* latin szavakat latinosan.

Minden homályosságot eloszlat az Akadémia, ha azt mondja, hogy a görög és latin szavakat, ha azok magyar szavakat helyettesítenek és nem idézetként szerepelnek, szintén magyarosan kell írni. Így tettek most már a németek is, a kik kimondták, hogy idegen szavaknál a *z* és *k* betűket használják, sőt ugyancsak az idegen szavaknál behozzák az *ie* hosszú hangot az egyszerű *i* helyett.

Minden élő nyelv a latin és görögből táplálkozik; de minden nyelv át is gyúrja azokat a maga formájára. A klasszikusokból táplálkozó akadémikusok előtt azonban nenyúljjhozzám ez a két nyelv, még a görögöt is arra a kaptára húzzák a *k* kivételével, mert a latin nyelvnek ilyen betűje nincs.

Ugyan hány ember van, a ki bizonyosan tudja, hogy melyik a latin és melyik a görög származású szó? Talán azok sem, a kik az Akadémia legújabb helyesírás-füzetét szerkesztették.

A fővárosi újságírók nagy része, élükön a Budapesti Hirlappal, dícséretes úton halad az idegen szók magyaros kiírása tekintetében, bár ők meg néha túlzásba esnek, mikor magyarosan írnak ilyen szavakat is, mint *ángazsmán*, vagy *Pragmatika szánkezió*, *Korpusz jurisz*.

Ha nem lettek volna olyan embereink régebben is, mint *Rákosi Jenő* és követői, úgy ma se ismernénk az *iskolát* (mert ép nyelvérzékű ember sohase ir tanodát), a mely a schola szóból alakult át, talán *posta* is *levelde* lenne, *poharunk* se volna, vagy ha volna, talán azt is ivkának neveznénk; vagy hol lenne a *pék*, *korona*, *király* (kral), *paradicsom*, *kémény* stb. sok olyan szó, a melyeket az akkori emberek gyúrtak át magyaros formába?

Egy igen hasznos része van a füzetnek, a mely jóformán anatómát mond a lúdlábakra („*“*), macska-

körmökre («*“*) és csak *idézőjeleknek* tekintik. Mert hát azok is. Eddig akár kellett, akár nem, nyakra-főre használták azokat s német mintára, párbeszéddek elején (a — gondolatjel helyett), lapok és könyveik címeinél mindenütt alkalmazták. Hiszen nekünk nem kell idézőjel közé tenni a lapok címeit, eléggé jelzik azt a nagy kezdőbetűk. Így például: Budapesti Hirlap, Nagyvárad Napló, Magyar Könyvszemle, Ébredés Dalkör, Szent István Társulat, Otthon Írók és Hirlapírók Köre, a Dániel Ernő (t. i. hajó, mert Dániel Ernőt *névelő* nélkül írjuk). Elég határozottan és érthetően írok, ha ezt mondom: a mint a Debreczen írja... A névelő itt már megmagyarázza, hogy a Debreczen című lapról és nem Debreczen városáról van szó. Ez is világos, ha azt írom: József főherczeg a Hegedüs Sándoron utazott. Itt is mutatja a névelő, hogy hajóról és nem egyénről beszélünk. Igaz, hogy ez nem valami jó magyarsággal írt mondat, mert helyesen így kellene írni: József főherczeg a Hegedüs Sándor nevű hajón utazott.

Kívánatos, hogy az Akadémia ez egyik okos tanácsát minden író kövesse s főként a nagyobb nyomdák járjanak elől jó példával ezen a téren s küszöböljék ki a lúdlábakat onnan, a hová nem valók.

Szegény szedők, szegény korrektorok, mit csináltak ezután, ha kételkedésben leszték valamely szó helyes kiírása felől, ha elolvassátok ezt a füzetet. A 18. oldalon az *a)* jegyzetben azt mondja: „A *helységnevekre* nézve hivatalos használatban a hivatalos helységnevtár irányadó.“ Lejebb néhány sorral, a *c)* alatti bekezdésben a többi között ezeket írja: „A víznevekkel összetettek rendszerint kötőjellel (írandók): Duna-Földvár, Tisza-Nána, Tisza-Eszlár, Ér-Tarcsa, Körös-Tarcsa, Körös-Ladány (vö. Püspökladány), Balaton-Almádi; *de a leggyakrabban* egy szóvá forrnak össze: Marosvásárhely, Szamosújvár, Siófok, Balatonfüred.“

Jó van, t. tudós Akadémia, a bemutatott példákat tudom, hogy miképp kell írni; de nem tudom a leggyakrabban vagy kevésbbé gyakrabban használt városokat, például: Körös-Tarcsa, Duna-Kesz, Duna-Bogdány, Tisza-Köröd, Maros-Ludas és a többi víznevekkel összetett városokat. Az Akadémia e felfogása szerint *Tisza-eszlár* is egy szó volt valamikor, a mikor gyakrabban emlegették azt még Siófoknál is. Ugyanaz a minta, a mit az idegen szók kiírásánál láttunk: a használatos, leggyakrabban használt, kevésbbé használt meghatározásokkal.

Igy nem szabad írni az Akadémiának. Igy legfeljebb a korrektorok beszélhetnek, a kik egy nap alatt sokszor hat-nyolczféle ortográfia szerint korrigálnak, mert így kívánják azt a szerzők.

Ebben az esetben, ha a szedő azt kérdezi, vajjon *boszu* vagy *bosszu* a helyes, azt mondja rá a korrektor, hogy így is jó, meg úgy is jó, szedje úgy, a mint a szerző akarja. A szedőt ez a felelet még nem elégtette ki, mert a szerző ezt a szót négyféleképp írja, tehát

van a kéziratban boszu, boszú, bosszu, bosszú. Az ilyen szerző nem pedáns ember, tehát nem törődik a helyesírással. Ilyenkor azt mondhatjuk a szedőnek, hogy szedje úgy, a hogy leghelyesebb: *boszú*. (Az Akadémia mind a négy írásmódot helyesli!)

A 19-ik oldalon azt olvassuk, hogy az *s* és *i* képzős összetételeket egybe kell írni, így: *nagyszakállas, öt-éves, nullévi, kétévi*: ellenben két szó *kétezer éves, tizenhat forintos* váltó. Így mindenki azt hiszi, hogy tizenhat darab egyforintos váltóról van szó, éppen úgy, mint *két emeletes* háznál azt értem, hogy két egyemeletes házról van szó. Pedig én azt akarnám megértetni, hogy az a váltó tizenhat forintról szól, a ház pedig két-emeletes.

A szók elválasztásánál ebben a füzetben is a régi rendszert alkalmazza, a mely helyes lehet az írásnál, de nem az a nyomtatásnál.

Éppen a multkoriban olvastam, hogy a bécsi Akadémia nyelvtudósai idegen elemeket is be akarnak vonni a helyesírás szabályainak megállapítására kiküldött bizottságba. A különféle szaktudósokon kívül *könyvnyomtatót* és *könyvkereskedőt* is meghívják abba. Azt akarják, hogy a nyomdászok, a kik egész életükön át a helyesírás helytelenségeinek bűnbakjai, útbagazításokkal szolgáljanak nekik a megoldhatatlannak látszó problémánál.

És ez igen helyesen van így. Nem nagyképűsködünk, ha azt állítjuk, hogy nekünk is van szavunk a helyesírás szabályainak megállapításakor. Senki más több *élettapasztalattal* nem szólhat ehhez, mint mi, kiket akkor is megboszantanak, ha az Akadémia utasításai szerint járunk el, meg akkor is, ha ignoráljuk a tudós társaság egyes baklövéseit.

Nagyon sokat lehetne még írni az új füzetről, ha azzal jóvá is tudnánk tenni az abban lévő hibákat. Csak hogy az Akadémia *karavánja* nem reagál a kívülről jövő kiabálásokra, hanem csoszog szép csöndesen a maga útján, hogy minden nyolcz-tíz esztendőben csinálhasson két-három helyes szabályt csak azért, hogy a mellett harmincz-negyven jót elronthasson. Még egy-néhány ilyen füzet s akkor igazán nem tudjuk, hogyan kell helyesen magyarul írni.

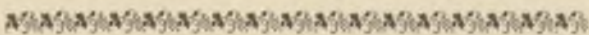
Van a füzet végén egy kéthasábos, hat és fél oldal terjedelmű *Szójegyzék* is, a mely a kétséges szavak írásmódját mutatja. Ez is olyan hiányos, mint a füzet magyarázó része. Az benne van, hogy *büjt* meg *böjt* is helyes; de azt már nem találjuk, hogy *geny* vagy *genny*, *ovó* vagy *óvó* a helyes. Én is, meg az Akadémia is tudja, hogy *óvó* a helyes; de tessék csak nézni, nap-nap mellett az *ovó*, *óvo*, *ovóda*, *óvóda* (óvoda helyett). Elismerem, hogy az *óvóda* szó nem is való az Akadémia füzetébe, mert az korcosszó; de az *óvó* sok mással együtt ott lehetne. Ennek a szójegyzéknek nagy hibája még, hogy sok helyen egy szónak két vagy többféle írásmódját is megengedi és sok benne

a következetlen vagy hézagos információ. Nem értjük például, hogy miért kell a *Dunapartot* nagy betűvel írni, ha a *dunavíz* kicsivel helyes, a *Duna-szabályozás* és *Európa-szerle* meg kötőjellel van írva. Hát ez mi: *közé* (*közzé*)! Kérem, hisz ez mindegyik más a *közé* egy *z*-vel valaminek közéje, közibe; két *z*-vel pedig a közhírré tenni, *közzé* tenni alakja. Ha jó a *kesztyű* (és nem *keztyű*), akkor legyen *fáratság* és nem *fáradtság*, vagy *juk* lyuk helyett. A könnyű szót is két *u*-nel írja, de a könnyűt (a szemből) már csak egy *u*-nel. Hát hol ebben a logika?! Arról nem is szólok, hogy a nefelejts virágot is nefelejcsnek keresztelték, vagy hogy Párisból Párizst fabrikáltak, mert hiszen nem is volna teljes az ellenmondás, ha nem így járnának el. Úgy tesznek, mint a Pesti Hirlap, a mely még a frankot is francnak, francosnak írja; de Párizt már nem ismer, hanem következetesen Párizst szedet. Egyszer egy szerkesztői üzenetben azzal védekezett, hogy a szedők nem akarnak Párizt szedni. Szegény szedők! Ez a ti bőrotökre megy, a kik már vagy másfél évtized óta nem láttátok a Pesti Hirlap nyomdájának környékét, mert hát azóta *jó házból való fiatal emberek* szedegetik össze Budapest e legsajtóhibásabb napi lapját.

Ezek volnának röviden előadva az Akadémia új helyesírás-füzetére szóló észrevételeink. Összehasonlítva e füzetet a régebben kiadottakkal, nyugodt lélekkel kimondhatjuk rá ezt a rövid, de sokatmondó német bírálatot: *Sellen kommt was besseres nach*.

Nagyon meglátszik az Akadémián a 71 esztendő! Így csakugyan jobb volna, ha a halhatatlanok hallhatatlanokká lennének.

TICHY ÁKOS.

Az el nem mondott székfoglalóhoz.

Merem hinni, hogy szaktársaim nevében is szólok, midőn csekélységem e sorokban enyhíteni akarja ama súlyos vádakat, melyekkel czikkíró úr a magyar szedőket, *egyedül őket* sújtja; máskülönbén pedig őszinte köszönetemet nyilvánítom — a mihez hitem szerint szaktársaim szinte hozzájárulnak — mert kitérte előtünk azt az ajtót, melyen csak a legszerencsésebb esetben pillanthatunk be, nevezetesen azt az ajtót, melyen belül a levegő olyan misztikus, olyan homályos, hogy szinte epedve várjuk azt a pillanatot, a mikor onnan is dereng majd egy kis világosság, azaz a mikor megtudhatjuk, hogy egy szaktudással megáldott üzletvezető miként gondolkozik és miként ítél a nyomdászat katonáiról, hogyan véli szociális bajainkat gyógyítani és hogyan szeretné szakmánk haladását előmozdítani. Még egyszer mondom, nagy köszönettel tartozunk már csak azért is, hogy érdekünkben a jelenlegi indifferens világban tollat ragadott és hogy módot nyújtott arra, hogy egynémely dologban nagyobb világossággal rendelkezünk, mint a mennyiben eddig részünk volt.

Első sorban ki kell jelentenem sajnálatomat a felett, hogy nem áll módomban az *egész* székfoglalói dolgozatot elolvasni, mert ebből a töredékből éppen az a rész hiányzik, a mit legjobban kutattam; tekintve cikkíró úr igazságszeretetét, töredékében mégis egyoldalúan fogta fel az egész témát. Jól tudjuk, hogy a nyomdász-társadalom nemcsak *kompresz-, láblázat- és akcziens-szedőkből* áll, hanem vannak ezeken kívül *főnökök és üzletvezetők* is. Miért hallgat ezekről a székfoglalói töredék?

Szerény véleményem szerint szakmánk és szociális bajainkat társadalmunk ezen oldaláról is meg kellene világítani és nemcsak azt mondani: hogy Budapesten nincsen *öt jó szedő!* Nem a szakköri tagok nemtörődomsége oka annak, hanem egészen más, sokkal mélyebben gyökeredző *lény az*, a mi természetből kifolyólag az indifferenciát és a dekadenciát létrehozta.

Sajnálattal konstatálja székfoglaló úr, hogy *szakmánk rovására* túlságosan angasztjuk magunkat a *szociális kérdésekben*, vagyis magyarán mondvá: *önző* célét szolgálunk.

Szabad legyen kérdenem, hol, mikor és kinél, vagy kitől tanultunk volna nemesebb irányt?

Nevelőnk, tanítómesterünk: a főnök vagy faktor; tudtommal ők járnak elől *jó* példával, ők szabják meg az irányt úgy szakmánk fejlesztésénél, mint szociális bajainknál. Sőt a midőn egy önállóan gondolkozó munkásfő akad, a ki nem a faktor vagy főnök *merev* szabályai szerint dolgozik és szociális életét is ezek gyámkodása alól ki akarná vonni, vajjon akkor elismerést arat-e?

Hiába keresem Budapesten azt az üzletvezetőt vagy főnököt, a ki napjában egy *fél* órát arra szentelne, hogy tanoncainak az esztétikáról és az izlés fejlesztéséről előadást tartana! A segédektől ma nem tanulhat a tanonc egy-két eset kivételével, mert a segéd nem tanítómester, csak eszköz a tanonc kihasználására.

A míg tehát az ifjú nyomdász azt látja, hogy a vagyonszerzés az első, a szép és nemes ideálok pedig alárendelt eszközök, a mihez az időt és pénzt csak kényszerből és nem lelkesültségből szolgáltatják, addig a mai szedő is ugyanazon célért küzd, persze szűk korlátok között, vagyis kis tőkét, mint munkát igyekszik mindenféle körülmények között, néha becsáron alul is kamatoztatni; hiszen így tanuljuk és így látjuk ezt mindennap.

Lehet-e ilyen iskolából logice *nemes ideálokért* lelkesülő munkásokat kívánni?

Hiszen ha nyomdáink nagy része komolyan jó szedőket akarna nevelni, akkor felszabadulás után pár hónappal, néha egy-két hét múlva is nem küldenék el őket, mint olyanokat, a kik nem érdemlik meg a minimumot; a tanító első éve alatt minden szakember megítélheti, vajjon megfelel-e a gyerek a nyomdász-pályának vagy nem; de ezzel a kérdéssel nem igen szoktak törődni.

Czikkiró úr! Ugy-e bár ide nem kell bővebb magyarázat? Ugyan mit tehet a Szakkör ilyen rendszerrel szemben? Vajjon fennállhat-e, prosperálhat-e, ha tagjaiból kiölik a szép és nemes ideák forrását — *a szabad, önálló gondolkozást?*

Bizony elszorul a lelkem, a midőn arra gondolok, hogy ki tudja, vajjon mire fog ez az állapot vezetni.

De menjünk tovább.

Szerény véleményem szerint minden iparág művészi és izléses fejlődése szoros összeköttetésben van a munkások szociális helyzetével; ha az egyik süllyed, okvetlen bukik a másik is; ha pedig emelkedik vagy ha akarják, hogy egyik emelkedjék, akkor az csak a másik faktórral párhuzamban vihető természetszerűen keresztül.

Ezt a meghatározást azért hoztam elő, mert cikkíró úr felsóhajt, hogy „Ausztriában is milyen gyönyörű munkák kerülnek ki, míg a Magyarországon készültek 80 százaléka selejtes munka, daczára annak, hogy ugyanazon anyaggal dolgozunk“.

Igenis, Ausztriában jobban és szebben dolgoznak a szedők, mert más a nevelésük, más az erkölcsük, más a gondolkozásmódjuk, más a kollegialitásuk és *egészen más a szociális helyzetük*.

Súlyt kell arra fektetni, hogy anyagilag meg legyen a szedőnek a módja az önművelődéshez és becsülni kell szabad gondolkodását. Angolországban, Amerikában, Németországban és *Ausztriában is* csak azon üzletekben áll a nyomdászat művészi magaslaton és csak azon nyomdáknak nevelnek jó szedőket, a hol nem a *minimumért* kívánják a legjobb munkát és a hol nem folyamodik a főnök vagy üzletvezető ultima ratiohoz, ha a munkása mint *kollega és mint ember* is megállja a helyét.

Az elősorolt államokban a bérvizonyok háromnegyed részben rendezve vannak, ebből kifolyólag a munkások azon tudatban dolgoznak, hogy igyekezetük szakmájuk *minden terén* megfelelő módon jutalmaztatik, munkakedvük növekszik, érdeklődnek minden iránt, a mi szakmájukat vagy társadalmi viszonyaikat érinti, sőt azonkívül is lelkesülni tudnak minden szépért, minden nemesért, a mire mint embernek törekednie is kell.

Külföldi szaktársaink szakmabeli haladását különösen előmozdítja még a főnökök és üzletvezetők részéről jövő *anyagi* és erkölcsi támogatás, melyben a szak- és önképző-köröket részesítik.

Csöppet sem vagyok elfogult, a midőn azt állítom, hogy nálunk is lehetne a nyugathoz hasonló művészi magaslaton álló könyvnyomtatás, ha a szedők a kívánt munkához mértén méltányos anyagi és erkölcsi elismerésben részesülnek.

Ha példa gyanánt végiglapozzuk a világtörténelmet, onnan is csak azt a tanulságot merithetjük, hogy mindazon népek, a kik szabadságban és vagyoni jólétben éltek, a tudományt, a művészetet is ugyanakkor a leg-

magasabb fokra emelték, a hol pedig a nép szabadságától és vagyonától megfosztatott, ott csak nyomor és erkölcstelenség terjedt addig, míg minden el nem pusztult.

Ez a természet rendje!

Czikkiró úr töredékében továbbá az írja, „hogyan lehessen szakismeret, ha nincs akarat, ha nincs ambíció!” Tisztelet és becsület szedőinknek! Bátran állíthatom: van akaratuk, van szakismeretük, sőt ambíciójuk is! De mit csinálunk a szakismerettel, ha sem az általánosságnak, sem egyénünknek nem használhatunk vele.

A Szakkör meg fog felelni a feladatának, ha iskolázottabb fiúkat tanítunk a nyomdászatra;

ha az ifjú szedőknek módot nyújtunk anyagilag arra is, hogy könyveket és más művelődési eszközöket szerezhessenek maguknak;

ha az üzleti bizalmi embereket nem protekció vagy rokonság, hanem tisztán szakértelmük révén fogják kinevezni;

ha a főnökök úgy az anyagi, mint a szellemi törekvéseknek nem fogják útját állani és önképző- és szakköreinket áldozatok árán is fentartani segédkezni fognak, mert az ő érdekük a szó nemesebb értelmében véve főképen kívánja, hogy munkásaik, a szekrénynél dolgozva, át legyenek hatva azon magasztos és nemes feladattól, melyet a sors rájuk ruházott, hogy a mint a tudománynak és művészetnek külső alakot adnak, annak formája a belső tartalomhoz mérten szép és izléses legyen!

Akarat és ambíció van bőven, csak az a fő, hogy e nemes tulajdonok művelésére, fejlesztésére és csiszolására, de nem öntudatának elnyomására adják meg a méltó teret, akkor nálunk is lesz szép munka, művészies kivitel, sőt az fogja megteremteni a mindnyájunk által annyira óhajtott magyar irányt is; mert miként a legszebb növény gyökerei és legnemesebb hajtásai elpusztulnak, ha nem ültetik a neki megfelelő földre, nem ápolja műértő kéz és nem öntözi a gondos kertész, éppen úgy tönkremennek a legnemesebb emberi tulajdonságok, ha azokat bármi okból kifolyólag mellőzik.

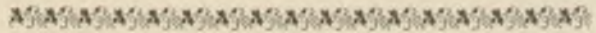
A Szakkör szerepe ugyanaz, a mi a kertészé, a mikor növényeit öntözi és vadhajtásait lenyesi.

A Szakkör csak akkor gondozhatja tagjainak szellemi jó tulajdonságait, ha azokat már a tanulási idő alatt úgy a főnök, valamint az üzletvezető és a segédek a szép és nemes ideálokért való küzdelem szeretettel és lelkiismeretesen belecsöppögtetik; mihelyt ilyen *nyomdász-anyagból* fog állani nyomdász-társadalmunk, egy részről sem lesz okunk panaszkodni, mindnyájan magasan hordhatjuk fejünket. Hiába hozatunk külföldről *kitűnő* erőket, azok itt a burjánok között elsenyvednek, elpusztulnak és csak a hírük fog megmaradni, mire szolgálhatok élő példával.

E leírtakból látható, hogy minden vád, a mit a Szak-

kör tagjai és általában a magyar szedők ellen czikkiró úr felhozott, önmagában visszaesik a vád okozóira, tessék a főnökök és üzletvezetők körében odahatni, hogy ne zárkózzanak el a segédek méltányos követeléseivel elől és ne öljék ki belőlünk az öntudatot. Lesz a Szakkör tagjaiban és általában minden magyar nyomdászban jóakarát, tehetség és ambíció is, mihelyt e jó tulajdonságok érvényre jutásáért minden főnök és üzletvezető is lelkesülni fog.

KÁLDOR LAJOS.

A szakirányú iskolák életbe léptetéséről.

Mult számunkban ismertettük azt a tervezetet, melyet a székesfőváros közoktatási ügyosztálya az iparostanonc-iskoláknak szakirányú iskolákká leendő átszervezéséről a tanács elé terjesztett.

Ez előterjesztés már keresztül ment a székesfőváros fórumain, nevezetesen a törvényhatósági közgyűlésen is s azt mindenütt elfogadták.

A székesfőváros iparoktatási bizottsága azonban — mielőtt az ügy a közgyűlés elé került — némely módosítást eszközölt a tervezeten oly irányban, mely a mi kívánalmainknak is megfelel és a mely kívánalmaknak kifejezést is adtunk abban a beadványban, a mit a mult számunkban szintén ismertettünk.

Módosulást nyert ugyanis az, hogy a sokszorosító ipar tanoncjai nem csupán az Érsek-utczei iskolába lesznek csoportosítva, hanem ezen kívül még a IX. kerületi Lónyay-utczába is, mely intézkedés által el lett hártva az a nehézség, hogy némely tanoncoknak fél órát is meghaladó utat kellett volna megtenniök az iskoláig, a mely nehézség éppen a IX. kerület tanoncainál, nemkülönben a IV. kerületnek a IX. kerülettel szomszédos részében levő tanoncoknál forgott volna fenn.

Módosították továbbá a tanítási órákat, a mennyiben nem 4-től 7-ig, hanem 5-től 8-ig fognak azok tartatni.

A tantervre vonatkozólag kimondták, hogy ez évre azt ideiglenesen maguk az illető tantestületek fogják megállapítani, tehát e szerint nem lenne akadály, hogy a mi tervezetünket már az idén életbe léptessék.

Ámde értesülésünk szerint a szakirányú iskolák csak úgy vannak tervezve, hogy itt nem lesz tulajdonképeni szakoktatás, csupán az elméleti tantárgyak lesznek oly módon felosztva és abban a mértékben tanítva, a mint azt az egyes iparágak igénylik.

Nem tagadom ugyan, hogy ez az intézkedés is valami nyereséget jelent az iparoktatás szempontjából, mert így minden iparág tanoncjai azokat a tantárgyakat tanulják csak, melyekre leginkább szükségük van és oly mértékben tanulják, a milyen mértékben az egyes tantárgyakra az iparágaknak igényök van.

Azonban ez az intézkedés magában véve mégis csak

félmunka, mert a tanultakat nem lehet kellő módon kihasználni akkor, ha az egyszersmind szakoktatással is nincsen egybekötve.

Az előterjesztés szerint ugyan a tanoncok az ipari technológiát is tanulják, de azt azután nem tudom elképzelni, miképpen történik az szakoktatók nélkül. Mert hogy laikus ember nem taníthatja valamely iparág technológiáját még könyvek útján sem, az már oly természetes dolog, a mi fölött még vitatkozni sem lehet.

Ha tehát valóban azt akarja a székesfőváros, hogy az iparostanoncok megfelelő oktatást nyerjenek, okvetlen szükséges a szakoktatók alkalmazása, mert csak így lehet megfelelő érvényt szerezni az egyéb tantárgyak tanításának is, miután ez esetben párhuzamosan lehet az oktatást vezetni és az egyéb tantárgyak értékét a gyakorlati téren, bár csak elméleti úton, nyomban lehetne demonstrálni.

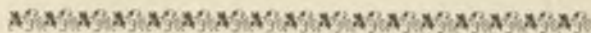
E szakoktatás beillesztése a többi tantárgyak keretébe nem is olyan nagyon nehéz dolog, csupán néhány órát kellene kiszakítani a heti tanítási órák számából a szakoktatás számára is, a mit megfelelő óradíjak mellett arra alkalmas szakemberek végeznének.

Mindenestre örvendetes, hogy a székesfőváros az iparágak fejlődését előmozdítani igyekszik, de ha már e célból az iparostanoncziskolákat reformálni kívánja, ne elégedjék meg félmunkával, hanem egészítse ki azt úgy, a mint az az igényeknek legjobban megfelel és a mint azt a célt, hogy az egyes iparágak nagyobb fejlődést nyerjenek, legjobban el lehet érni.

Hiszszük és reméljük azonban, hogy a főnökegyesület e kérdésben latba fogja vetni tekintélyét és befolyását s nem engedi, hogy az igazi szakoktatástól tanonczaik ismét elessenek, hanem ha mindjárt áldozatok árán is, követelni fogja a rendszeres és egyedül megfelelő szakoktatást és nem elégszik meg a szakirányúnak keresztelt, de az ipar érdekeit ki nem elégitő iskolai oktatással.

Csakis az itt kifejtett alapon üdvözölhetjük tehát a reformot és csakis ily alapon ismerhetjük el azt valóban áldásosnak!

GRÓCZ ERNŐ.

A szépművészeti stílusok rövid ismertetése.

Kivonat a szerző 1899/1900 iki télen tartott fölolvasásaiából.

III.

Görög stílus.

A görögök őseit *pelasgusoknak* nevezték és ezektől származtak ama kiváló szellemi tehetséggel megáldott *hellének*, kiknek két főtörzse: a *dór*-ok (spártaiak) és a *jón*-ok (athénebeliek) szakadatlanul Görögország fensőbb-ségeért vetélkedtek. Azonban e két néptörzs küzdelme

a legnagyobb haszonnal, vagyis áldással volt a görög művészetre nézve. P. o. *Perikles* idejében (500 évvel Kr. e.) úgy a *dór* mint a *jón* stílus a legnagyobb fényben pompázott, a nélkül, hogy a kettőt együvé stilizálták volna. Később keletkezett a *korinthusi* stílus, mely csak a díszítésben dúsabb, egyébként nem mutat önállóságot. Midőn Görögország római uralom alá került (146 évvel Kr. e.) a dicső görög művészet hanyatlásnak indult.

A történelmi ősidőkből korunk által átvett típusok világosan mutatják a keleti és nyugati művészet feltűnő különbségeit. Mialatt a keleti népek összes művészetében az érzékföltöltiséget és szimbolumot a már egyszer kifejezésre jutott stílusfajhoz való makacs ragaszkodás által érvényesítették, addig a nyugaton letelepedett népek, éppen ellenkezőleg, mintájukat a természet gyönyöreiből és a valódi életből merítették, melyet folyton fejlesztve, a kultúra és technika haladásával lépést tartottak. Azonban a keleti nép művészete sokkal régebb és éppen a nyugati néptörzsek határvonalának érintkezésénél keletkezett a magas művészetnek az a csirája, mely görög földön virágzott és ugyanott klasszikus (mintaszerű) tökéletességet nyert.

A görögök történelmi kezdetét még mai napig is homály fedi, habár az összehasonlító nyelvkutatások és ásatások egy és más tekintetben némi világosságot nyújtottak.

Az a kevés rom, a mit az őskorban az ó-görög költészet megénekelt, nem egyéb, mint szabálytalan kő-kockákból álló ciklopszfalak, továbbá a mykeni oroslánkapu, az atreusi kinstár és egy sirbolt kupolaszerű tetőzettel; de ezek is mind együttvéve inkább történelmi, mint stílusserű érdeket fejtenek ki.

Peloponnestől délre, körülbelül 600 évvel Kr. e. fejlődött ki a *dór*-törzsnél a róluk elnevezett stílusfaj, mely a görög művészetben az első korszakot képezi. Ezen stílusfaj fejlődésétől az említett időpontig bizonytalanság uralkodik, mert ebből majdnem semmi sem maradt az utókorra; pedig innen a *dór*-templomig (1. ábra) valószínűségi óriási lépésnek nevezhető azon haladás, melynek fokozatos fejlődéséhez a támpontok oly bizonytalanok.

A görögöknél az egyiptomi zárt építmód ellenkezőjét, az úgynevezett nyitott építésrendszert találjuk. Kifelé helyezett és tökéletes, szép oszloparchitektúra, gyakran az egész épület körülvéve, nyitott, szellős csarnokot képezett; a falazat függélyes, alacsony nyeregszerű tetőzettel, melyet elől és hátul háromszögű homlokcsúcsal fejeztek be.

A görög szépművészetet három osztályba sorozzák, u. m. *dór*-, *jón*- és *korinthusi* stílus.

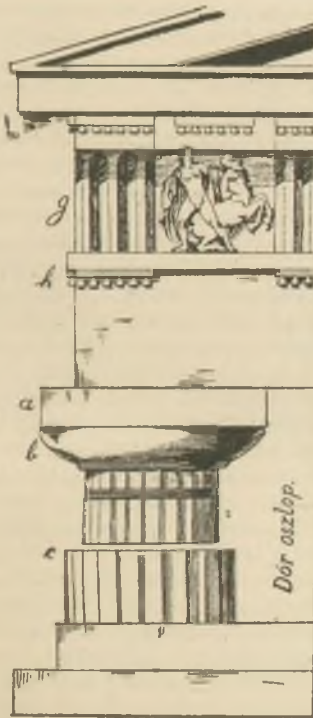
A *dór*-stílus, melynek alapeszméjét komolyság, erő,

1. ábra.

kemény férfiaság és egyszerűség képezi, egyes nyomai már 1000 évvel Kr. e. időből származnak.

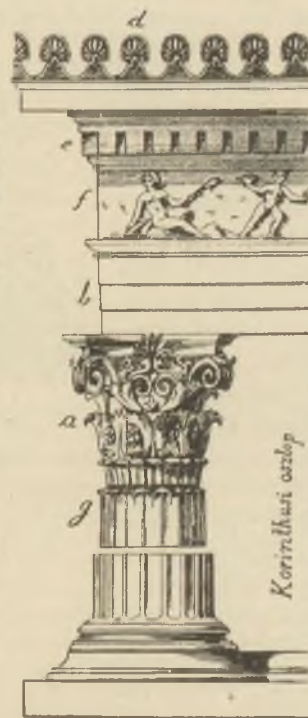
A *dór-oszlop* (2. ábra) meglehetősen kezdetleges képet mutat; tetején egy négyszögű kőlap *a* (*Abakus*), mely szélesre nyomott váncosra *b* (*Echinus*) nehezedik. Az oszloprúd alul széles és felfelé vékonyodik és tizenhat, esetleg húsz laposan tartott csatorna (*kanelur*) fut rajta végig. A dór-oszlopnak még az a sajátja van, hogy nincs különálló bázisa (alapja), hanem a közös *styllobatus*ról (oszlopszék) nyul fel. A dór-stilus egyik legmegbízhatóbb ismertető jelét a *frizen* *g*-vel jelölt trygliphek és a *h*-val jelölt cseppek képezik. Az egyes részeken hiányzó plasztikai díszítmenyt polichronikus festés által igyekeztek helyreépíteni.

2. ábra.

3. ábra.

4. ábra.

pompát és fényt kedvelte és ezzel egész Görögországot elárasztották. A korinthusi oszlopnak (4. ábra) a jónhoz hasonló bázisa van, a rúd is ugyanolyan, azonban a fő (*a*) teljesen új, melyet legelőször *Kalimachos* nevű szobrász készített. Ezen oszlopfő-faj alapeszméjét már az egyiptomiaknál is láttuk. A korinthusi oszlopfő a nyaknál *gyöngysorból*, fölfelé nyílt *virágkehelyből* és az *abakusból* áll. A teljes fő virággal és lombbal telt kosárhoz hasonlít; ennek levélzete a Görög- és Olaszországban vadon tenyésző *Akanthus* nevű cserje után van stilizálva. A műépítés többi részlete, u. m. a párkány, a háromrésztű gerendázat (*b*), a díszfogzat (*c*), valamint a homlokzatra alkalmazott korona-díszek (*d*) nagyon változatosak és jón-építkezéseknél is többé-

A *jón* építési stílus 600 évvel Kr. e. időre vezethető vissza. Főbb vonásait nyúlánk formák, finom, majdnem nőies gyöngédség és okszerűen elhelyezett plasztikai dísz jellemzi. Könnyen felismerhető az oszlopfő (3. ábra *g*) által; gyöngysort képező nyakgyűrűn kezdődik, melyen a plasztikus tojással díszített *echinus* nyugszik, aztán ennek tetején van a jón-stílus különös tulajdonságát képező váncoszerű dísz, mely a két végén csigaszzerűen összecsavarodik, a közepén behorpasztva (*b*), a teher nyomását szimbolizálja. A hullámzatos levéldíszszel ellátott *abakus* (*c*) alacsony.

A *korinthusi* stílus körülbelül 450 évvel Kr. e. kezdődött. Ennél az architektura részint a dór-, részint a jón-stílusból eredt, mindazáltal ezektől könnyedség és díszesebb volta által különbözik és főképpen a *Korinthusban* lakó gazdag nép jellemét tükrözi vissza, mely a

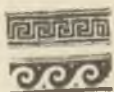
kevésbé előfordulnak, ennél fogva megbízható jel gyanánt el nem fogadható.

A görög műépítészetben főképpen a szimmetria uralkodott, továbbá a részletek összhangja, úgy, hogy a szerves tagolás dacára, szép egészet képezett, mely méltósággal és ünnepélyes komolysággal lép a szemlélő elé, hirdetve a művészetben a mérték és törvény megingathatlan jelentőségét.

A görög ornamentikában is a *honos növényvilágot* látjuk képviselve, u. m. *akanthus-fajok*, különösen a *lövises akanthus*, *palmellák*, *csigaszzerűen hajlított és kunkorított növényindák*, *borostyán*, *olajfa* és *babérlevél*, *egyes esetekben a lotos-virág*. Az *állatvilágból* oroszlán, párducz, delfin, továbbá többféle változatokban kombinálták az oroszlánt a sassal (*Chimera*), végül sphinxek. A görögöknél a növényi ornamentika az egyiptomival

szemben sokkal élénkebb és ruganyosabb, azonban a rómaival szemben merev.

A görög ornamentika konstruálásánál mindig arra törekedtek, hogy távolról nézve erőteljes és világos legyen; különös jellemzés gyanánt az ornamentikában felismerhető a *mäander*, szalagszerű díszítmény (5. ábra), mely elnevezés a Kis-Ázsiában számtalan czikk-czakk-

5. ábra.

7. ábra.

ban folyó Mäandros nevű patak-tól eredt; továbbá a *Palmetta* (6. ábra), végül a *víz-hullám* vagy *futó kutya* (7. ábra). A szoros alaki rokonság daczára az ornamentikában ugyanazon ellentétek jelentkeznek, mint az architektúrában; a *dór* ornamentika merev, a *jón* gyöngédszerű, a *korinthusi* díszes.

Karakterisztikus ornamentikát figyelhetünk meg a görög fazekas művészetben, mert tudvalevő, hogy a görögök ebben a tekintetben is magas fokra emelkedtek.

A könyvnyomtatásnál használatos díszítményekhez a görög művészetben kiapadhatatlan forrást találtak betűöntődeink és habár elvéve találkozzunk különböző díszítménydarabokkal, melyek görög eredetre vallanak, mégis ezek közül a J. G. Schelter & Giesecke 55. számú „Griechische Einfassung“ nevű díszítménye érdemel különösen említést, mert ez tisztán görög elemekből kombináltatott és nevezett czég e téren mint úttörő is elismerést érdemel, hogy egységes munkához való anyagot alkotott.

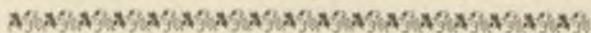
Általában a görög és antik stílusok értéke a könyvnyomdászatanál abban rejlik, hogy onnan kölcsönöztük munkáinkhoz az alakok nagyságának meghatározását és arányát, a tömörségben a szimmetriát és a rendszeres összhangot.

KÁLDOR LAJOS.

(Folytatása következik.)

6. ábra.

VEGYESEK.

Az Országos Iparegyesület nemrégén tartott évi közgyűlésén *Buschmann Ferencz* fővárosi nyomdatulajdonosnak, a hazai könyvnyomtatás terén kifejtett kiváló munkássága elismerése gyanánt ezüst érdemérmét adományozott; *Radnai Mihály* művezetőnek pedig a Pöbner-féle alapítványból öt magyar aranyat szavazott meg.

Az Athenaeum irod. és nyomdai részvénytársulat mult hónap 23-án tartott igazgatósági ülésén *Emich Gusztáv* vezérigazgató ajánlata folytán az intézet két régi és érdemes tisztviselője: *Ranschburg Viktor*, a könyvkiadó osztály főnöke és *Bach Frigyes* főkönyvelő czégvezetői joggal lett fölruházva. Ugyanekkor megadták *Ranschburg Viktor*nak a helyettes igazgatói czímet.

Magyarország a párisi kiállításon. E czím alatt elegáns könyvet adott ki *Hornyánszky Viktor* budapesti

könyvnyomtató. A ki irtózik a sablontól és ellensége a merev formának, az élvezettel lapozgathat ebben a szép nagy munkában. Oldalról-oldalra változatos elrendezés, hol művésziesség hanyagsággal odadobva, hol meg szecsessziós raffináltsággal kombinálva. Éppen 212 negyedréti oldalból áll ez a könyv, körülbelül 300 darab illusztrációval és három műmelléklettel díszítve. Érdekes, hogy a műben előforduló egyes cikkek előtt nincsenek címek, csak inicieálékkal kezdődnek. A laikus olvasó bizonyos, hogy zavarba jön s nem tudja, hogy mit olvas és ki írta azt a cikket. Címe azért minden egyes cikkeknek van, csak hogy mindig az oldalak külső felső sarkában, széljegyzetszerűen szedve. Az se mindennapi, hogy ha például valamelyik cikk föloldalon végződik és mindjárt utána egy másik kezdődik, az oldalon felül nem az új cikk címe, hanem a régié van. Az új cikk címe és írójának neve ilyenkor sokszor a harmadik vagy negyedik hasábnál fordul először elő. A ki a mult század szemüvegén át nézi ezt a könyvet, az azt mondja reá: szecsesszió és százszor is szecsesszió! A ki azonban világos szemmel bírálgatja, az a modern alkotást dicséri abban. Ne kritizáljuk mi azokat, a kik ilyen munkát adtak a magyar könyvpiacra! Az ilyen művek alkotói maguk is elsőrangú kritikusok, a kik szabályszerűleg követik el a szabálytalanságot s a legnagyobb gondossággal pepeselik a gondatlanságnak, hanyagságnak tetsző részleteket. A szöveget azonban jó lett volna még egy térről ritkázni, mert a fekete Corvinus így nagyon is sötétnek látszik. Példa reá az előszó, a mely nagyobb betűkből van szedve; de az erősebb ritkítás által sokkal halványabbat mutat, mint a kisebb betűkből szedett szöveg. És ha már a paginákat az oldal külső alsó szélére tették, nem kellett volna az előszó római számait felülre tenni. Egyáltalán kár is egy ilyen díszműnél — ha nem okvetlen szükséges — az ósdiás kétféle paginázt alkalmazni. Na de hát ezek, meg az, hogy a három oldalból álló Előszónál felülről sokkal több a margó mint alul, oly bagatell dolgok, a miket felemlíthetünk ugyan, de azokat — ilyen kiállítású munkánál — nem helyteleníthetjük. Igazán iróniája a sorsnak, hogy éppen az a könyvnyomtató ad ki a párisi kiállításról ilyen díszes emlékalbumot, a kit azon a világversenyen nagykegyesen ezüst éremmel akartak kitüntetni. Ez a munka azonban többet mond, mint akárhány papiros-aranyérem és ugyanannyi elméletben osztogatott grand prix. — Ara szép kötésben 40 korona és minden könyvkereskedő árusítja.

Dr. Gerő önműködő ívberakó készüléke. A Pallas vezérigazgatója, *dr. Gerő Lajos*, évek óta tanulmányoz és fáradozik egy nagyhorderejű találmánya, a gyorsajtókon alkalmazandó ívberakó készülék tökéletesítésén, és ezen fáradozásait ma már oly siker koronázza, mely a legnagyobb mértékben kielégítette a találmány gyakorlati bemutatására egybegyűlt szakközönséget. A gyorsajtókon alkalmazandó ívberakó készülék eszméjével már régen foglalkoztak a külföldön s legalább két tucatzra tehető azok száma, kik ily készülék konstruálásával megpróbálkoztak, s bár igazán elmés, zseniális szerkezeteket produkáltak, a gyakorlati életben egy sem vált be. Kétszeresen örvendetes tehát ránk nézve, hogy e régen fölvetett, annyi éles elmét hiába foglalkoztató problémát magyar ember oldotta meg. Mert hogy megoldotta, azt az eddig praktikus uton tett tapasztalatok, de a mult napokban egybegyűlt illusztris szakközönség egyhangúlag konstatalta. A találmánynak most már nagy jövője van, s meg vagyunk róla győződve, hogy első sorban is a külföldön (már ez nálunk így szokott lenni) rövid idő alatt széles körökben fog elterjedni (azután majd mi is hozzálátunk a magyar találmány előnyeinek kihazsnálásához). *Dr. Gerő* találmányával már foglalkoztunk pár évvel ezelőtt és akkor ismertettük is magát a készülék rendszerét; most, midőn a találmány a maga tökéletességé-

ben áll előttünk, szükségesnek tartjuk annak újbóli leírását, melyet lehető rövidséggel a következőkben adunk: Az apparátus egyetlen és főrésze két emeltyűbe ágyazott excentrikus szívócső, a mely az emelkedő és sülyedő berakó asztal és az ívfogó gamók közt jár ide-oda. Ha a szívócső ráhajlik a berakó asztalon fölhalmozott ivekre, a legfelsőt — és csakis azt — egy kissé fölemeli és magára csavarja. De ugyanabban a pillanatban lesülyed egy kevéssé a berakó asztal és a fölemelt ív meg a többi papiros közé levegő tödul. A megragadott ivet a szívócső a gamókhoz viszi és pontosan odatámasztja a széleivel az illesztéknek. Bámulatosan egyszerű szerkezete mellett, mérhetetlen haszna és előnye a készüléknek, hogy több munka végezhető vele kevesebb munkaerővel, a biztossága abszolút, mindenféle papiroszhoz alkalmas és egy fél perc alatt a gép átalakítható a régi berakásra. E mellett aránylag olcsó is és a mint egyszer rászereztek a gépre, többé semmi vesződés sincsen ve.e. A bemutatón a főváros nyomdászszakelkövelősegei vettek részt nagy számban, figyelemmel hallgatták a felaláló dr. Gerő magyarázatát s élvezzel nézték, mily szépen, precízre működnek a három gépen elhelyezett készülékek, melyek előtt immár tárva van a nagyvilág.

Adi Árpád esinos, modern körlevéllel tudatja, hogy Szászrégenben könyvnyomdát, könyv-, zenemű-, papir-, író- és rajzszer-kereskedést nyitott. A körlevélben használt betűkről ítélve, a nyomda szép és a kor követelményeinek megfelelő berendezéssel birhat.

Horovitz Zsigmond szaktárs Debreczenben újonnan berendezett gyorsajtonyomdát nyitott, mit egy esinosan kiállított körlevélben ad tudtára a nagyközönségnek.

Monorkerületi Könyvnyomda czég alatt vette át *Molnár Sándor* a Monoron létezett Árpád-nyomdát. Egyben esinosan kiállított hetilapot is indított Molnár, *Monorkerületi Lapok* főczím alatt, mely *Kispest, Vecsés, Alberti-Irsa* és *Cserhát* alcímekben a környék érdekeit is fogja szolgálni.

A temesvári nyomdászegylet, mely az országosította a Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők Egyesületének fiókját képezi, e hó 29. és 30-án ünnepli meg *fennállásának ötvenéves jubileumát* s erre az összes magyarországi egyleteket és köröket meghívta. Mint az előzetes műsorból látjuk, a képviselőknek igaz szaktársi vendégszeretetre és főnyes, maradandó emlékü ünnepélyekre van kilátásuk. Részünkről is igaz szívből járulunk jókívánatainkkal temesvári szaktársainkhoz és kívánjuk, hogy nemes törekvéseiket mindig siker koronázza!

Debreczen városának mult évnovember havában tartott közgyűlése elhatározta, hogy a város nyomdájában alkalmazott hat betűszedő, továbbá a raktárnok és tömöntő, 1901. évi január 1-től kezdve évi rendes fizetést — havi 100 illetve 90 korona — és fejenként 200 korona évi lakbért kapjanak, hogy ez által rendszeresebb és biztosabb existenciát nyervón, magának a nyomdának is oly megbízható és gyakorlott munkaerőt képezzenek, melyre minden körülmények között számítani lehessen. Azt is kimondotta a közgyűlés, hogy ezen nyolcz rendes fizetés és lakbérrel ellátott elsőrendű tag nyugdíjjogosultságot nyerjen, vagyis a városi nyugdíjilletményeket fizetvén, munkaképtelenségük esetén ők maguk, elhalálozásuk után pedig özvegyeik és árváik részesüljenek a nyugdíj jótéteményeiben. Ezen határozatot több bizottsági tag megfélebbente. A belügyminiszter átvizsgálta az iratokat s Debreczen város hatóságának ama törekvését, hogy becsületos munkásainak szorgalmát méltányolni, jövőjükön gondoskodni igyekszik, respektálta és a közgyűlési határozatot jóváhagyta. — E kedvezményben részesülnek: *Furman Lajos, Hegedűs Károly, László Imre, Péntek István* és *Szabó István* szedők, *Wurzel Ferenc* raktárnok és tömöntő, egyenkint 1200 korona évi fizetéssel; továbbá *Várakozó Gyula* gépmester 1400 korona és *Farkas*

Ágoston papirraktárnok 1080 korona évi fizetéssel, azonkívül egyenkint 200 korona évi lakbérrel. Debreczen városa, mely tudvalevőleg a régi világban is konvenczióban részesítette sajtómunkásait, e jótéteménynek újra történt életbe léptetése *Ember Lajos* és *Keresztessy István* művezetőikön kívül első sorban *Komlóssy Arthur* városi főjegyző és polgármester-helyettes buzgólkodásának köszönhető. Vajjon a főváros mikor fogja e szép példát követni?!

Aradon nemrégben lebontottak egy 1848-ban épült házat, melynek alapfalaiiban egy szelenczében egyéb régi iratokon kívül ezt az érdekes költeményt is találták nyomtatásban:

AZ ARADI SZABAD SAJTÓ ÖRÖMÜNNEPE.

Márctzius 23. 1848.

A világ nagy hidja a sajtó.
Apró és nagy gondolatok
Vásárra tolongnak rajta keresztül.

Mindaddig a hidon egy Őr volt,
Ki megvámolta; megölte
A Gondolatot sereggestül.

Az Őr halála békövetkezett,
A szabadság jogához érkezett
És elkiállván rémitőn magát,
Minden magyar meghallá szöszatát.

Schmidt József,
aradi könyvnyomdász.

Csak szorosán czím alatt havonként egyszer megjelenő lapot indított a Magyarországi Könyvkereskedő-Segédtek Egyesülete. Szerkeszti *Schäffler János*. A lap első sorban a könyvkereskedő-segédtek társadalmi helyzetével és tagjainak szellemi fejlődésével akar foglalkozni. A lap czíműl azonban más, magyarosabb elnevezést kívántunk volna.

A magyar helyesírás szabályai. A Magyar Tudományos Akadémia 1901. február 25-iki összes ülésén elfogadott helyesírás-szabályok már nyomtatásban is megjelentek és 30 fillérért minden könyvkereskedésben árusítják.

A Szakkör nyári kirándulása e hó 16-án Bia-Torbágyra s kies fekvésű Iharosra pompásan sikerült. Eskülehet a reggeli vonat — melynek a Keleti pályaudvarról való indulásakor zuhogott az eső — kevés kiránduló tagtársunkat vitte is, — de jelentékenyen megszaporodott a kirándulók száma a délelőtt folyamán érkezőkkel. S az ég a kirándulókkal volt: egész napon szép idő kedvezett, — sajnalatára mindazoknak, kiket a vélt rossz idő otthon marasztalt. Délelőtt séták rendeztettek a közeli magaslatokra, a honnan páratlan kilátás nyílik messze vidékre; a délutáni órákban pedig társasjátékok és tréfás versenyek rendezésével szórakoztatott a rendezőség. Megemlítjük még, hogy a napi jövés-menésben kifáradt kirándulóknak, kik között nagy számmal voltak bájos hölgy-családtagjaink, az Ébredés Dalkör megjelent dalosai egynehány szép nótával kedveskedtek s csak a beálló esti szürkület tudta a kirándulókat — egy kedves nap emlékeivel — a hazatérésre serkenten.

A francia sajtó elnyomatási korából. Érdekes könyv jelent meg a minap Párisban ezzel a czímmel: »A sajtószabadság a forradalom óta«. Szerzője *Gustave Le Poittevin*, a ki elmondja e könyvben, mily önkényesen bánt I. Napoleon — az alkotmányban biztosított sajtószabadság ellenére — a sajtóval. A konzulság és az első császárság alatt a francia sajtóra a rendőrminiszter ügyelt föl. Brumaire 18-án 47 lap volt Párisban és 26 a vidéken. Két hónappal később azonban a francia politikai sajtó az első konzul intézkedése folytán tizenháromra olvadt le s a tizenhárom itt valóban szerencsétlen szám volt. Abban az időben nem volt éppen kellemes dolog valamely újság szerkesztőjének vagy kiadójának lenni. A kiadóknak és a szerkesztőknek kötelességük volt a rendőrminiszter előtt bemutatkozni, nevük, állásuk, lakásuk és illetőségük dolgában tüzetes felvilágosítást adni s az alkotmánynak hűséget esküdni. Ha

valamely cikk a felsőbb köröknek nem tetszett, úgy az illető lapot minden indokolás nélkül ideiglenesen vagy végképp beszüntették. Fouché, a híres rendőrminiszter egy körlevelében világosan megmondta az újságíróknak, hogy a rendőrségre vonatkozó cikket a rendőrség felhatalmazása nélkül közzétenni nem szabad. Nem volt szabad egyebek között a lapoknak öngyilkosságról beszélni, e helyett azonban — egy rendőri intézkedés értelmében — olyan közleményeket kellett hozniok, a melyek a polgárságot erkölcsökre intik, őket emberi voltak tudatára ébresztik és nemzeti karakterük tisztelőben tartására figyelmeztetik. A mlkor Etienne a Journal de l'Empire főszerkesztője lett, Napoleon egy ízben ezt írta róla: »Ez a fiatal ember vagy gonosztevő, vagy tökfilkó. Megmondhatja neki, hogy azt én mondtam. Ha meg nem változik, majd megváltoztatjuk a szerkesztőséget Ime, közli Károly hercege proklamációját, a melyet a Moniteur nem tett közzé. Etienne egy nagy számár...« A szerkesztők elcsapatása mindennapi dolog volt. Néha be is csukták ezeket az urakat és fogságuk tartamát a császár állapította meg. Itt küldöm önnek — írta 1809. július 26-án Fouchénak — a Gazette de France egyik számát, a mely cikket közli Berlinből. A szerkesztőt azonnal el kell csukni, mert már több berlini cikket közölt a lapjában, a melyek kétségbevonják a Franciaország és Oroszország közt létrejött szövetséget és szövetséges társainkat sértegetik. Tartsa a szerkesztőt egy hónapig elzárva és nevezzen ki helyébe mást. Egyáltalában nyomoruságosan szerkesztik ezeket a lapokat. Csakugyan úgy látszik, hogy a rendőrség nem tud olvasni.« Kiseb botlások alkalmával nem csapták el mindjárt a szerkesztőt, csak a fizetéséből vontak le egy részt. Később négyre olvadt Párisban a politikai lapok száma, a melyeknek közös »vezérigazgatójává« a rendőrminisztert, akkoriban Rovigo herceget nevezték ki, minden egyes lap élén azonkívül egy szerkesztő-bizottság állott és intézte az ügyeket.

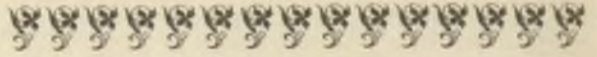
Kettős jubileum. Talán egy ezég sincs több olyan Európában, mint a lipcei *Krausc-féle gépgyár*, a hol annyi sok régi és érdemes munkás lenne. Egyre-másra ülnek ott a jubileumokat, a mi azt mutatja, hogy munkás és munkaadó kölcsönösen szeretik és becsülik egymást. Májusban is egyszerre két jubileumot tartottak. Ekkor volt ugyanis huszonöt éve, hogy *Niether Gottlieb* és *Thurig Vilmos* a gyár szolgálatába léptek. Ezt az évfordulót a főnök és munkások együttesen ünnepelték meg a legszebb egyetértésben.

Huszonkétzer frankra rugó jutalomdíjakat tűzött ki egy buenos-airesi nagy cigarettagyár egy hatásos reklámplakát tervezetére. Az első díj tízezer frankból áll, a második ötezerből, a harmadik kétezerből, a negyedik ezer frankból az ötödik kétszázötvenből, a hatodik, hetedik és nyolcadik díj pedig öt-ötszáz frankból; ezenkívül van még hat díj egyenként kétszázötven frankból. Beküldési határidő f. évi augusztus 31-ike. A plakát papírnagysága: 1:30 méter magas és 0:90 méter széles. A kivétel milyensége az illető művész tetszésére bízatik; feltétel azonban, hogy több szín ne alkalmaztassék, mint a mit egy hatszoros litográfiai nyomás által elérhetni. A plakát szövege ez: Los Cigarrillos PARIS son los mejores (a PARIS cigaretták a legjobbak). A szöveg elrendezése a rajzoló dolga, csak éppen a *Paris* szónak kell különösen kitűnni. A plakátok utcai használatra vannak száma, rajzuk a plakátoszlopok miatt magasban kell tartva lenni. Pályamunkák a következő cím alatt küldendők be: Enrique Casellas, Calle Esmeralda 258. Buenos Aires.

Drága könyv. Londonban a napokban fejeztek be egy bibliográfiai árverést, melyen ritka könyvekről és kéziratokról 156.000 koronát vettek be. Legdrágábban egy »Pilgrims Progress« című kis nyolczadrét kötet kelt el, melyért 30.000 koronát adtak. E könyv első kiadásából, mely 1678-ban jelent meg, csak ez az egy példány létezik. Ugyan-

azon az árverésen Scott Ivanhoe-jának egy litografizott kéziratáért 6800 koronát adtak.

A német sajtó hanyatlása Amerikában. Mint az Egyesült Államokból hírlik, a német lapok egyre-másra vagy egybeolvadnak, vagy pedig — ha még így sem biztosíthatják létüket — teljesen megszűnnek. Így pl. St. Louis, Cincinnati, Milwaukee és Pittsburgban tekintélyes német lapok kényszerültek kellő pártoló hiányában egybeolvadni. Sőt legutóbb magában Chicagóban a két legrégebb német lap, az Illinois Staats-Zeitung és a Freie Presse egyesült egymással. Az előbbeni még rövid tíz év előtt 100.000 dollár tiszta hasznót hozott s ma már törvénytörési gondnokság alatt áll. Az okot annak tulajdonítjuk, hogy a németeknek Amerikába való bevándorlása kedve alaposan megcsappant.

HIVATALOS RÉSZ.

Rendkívüli közgyűlés 1901. május hó 22-én.

Tanay József elnök üdvözli a megjelent körtagokat s jelenti, hogy Heller Ignác lemondása következtében megüresedett alelnöki, továbbá a szavazategyenlőség által eldöntetlenül maradt titkári állás betöltésére elnökség indítva értezte magát a mai rendkívüli közgyűlés összehívására, melyet határozatképesnek találván, megnyitottan nyilatkozik.

Elnök fölolvassa az alelnöki tisztségre jelölés czéljából egybehívott értekezlet jegyzőkönyvét, — mielőtt azonban a szavazást elrendelné, kérdi, van-e a közgyűlésen megjelent körtagok valamelyikének az alelnöki tisztségre jelölése, — miután jelölés nem tétetett, a rendkívüli közgyűlés alelnöknek közfelkiáltással Pavlovsky Alajos körtagot választja meg. Elnök ez alkalomból kifejezést ad ama reményének, hogy az ujonnan megválasztott alelnökben azt az erőt nyertük, ki szakismeretével és buzgóságával a Kör érdekében sikeresen fog munkálkodni.

A titkári választás megejtésénél, több tag oly értelemben fel-szólalása után, miszerint a rendes évi közgyűlésen jelöltek közül egyik visszalépven, a megmaradt jelölt közfelkiáltással választassék: a közgyűlés magáévá teszi e javaslatot s a titkári állást egyhangulag Stalla Márton körtaggal tölti be. Elnök meleg szavakkal fordul a megválasztott titkárhoz, kiben a Kör régi buzgó és annak sikeréért serényen munkálkodó tagját üdvözli: — mire titkár válaszában köszönetet mond a személye iránt megnyilatkozott bizalomért, egyben igéri, hogy a Kört szolgálni, annak felvirágoztatását minden alkalommal előmozdítani kötelességének fogja tartani.

Elnök üdvözlő szavai után a rendkívüli közgyűlés véget ért.

Aigner Antal ifj.,
másodtitkár.

Körünk tiszttára és választmánya a rendkívüli közgyűlésen történt utánválasztással teljes lévén, itt adjuk a megválasztás eredményét:

Elnök: Tanay József. **Alelnök:** Pavlovsky Alajos. **Titkár:** Stalla Márton. **Másodtitkár:** ifj. Aigner Antal. **Pénztáros:** Rencsisovszky Ferencz. **I. leltáros:** Schuster Ágoston. **II. leltáros:** Bujnovszky Rezső. **Ellenőr:** Harsányi János. **Választmány:** Baán Imre, Bozsi István, Gyöngyösi Sándor, Kálmán Sándor, Káldor Lajos, László Dezső, Mitterszky József, Radnai Mihály, Tichy Ákos és Wandra Lajos. **Pótagok:** Radnai Vilmos, Weinberger Dezső, Román Antal, Kertész Ernő és Kohn Sándor.

A Szakkör pénztárosa VIII. ker., Népszínház-utca 51. sz., I. emelet, I. ajtó alatt lakik.

A krisztinavárosi szakkör igazgatója, *Makó Lajos* úr, Körünk megkeresésére kedvezményes árú jegyeket bocsátott a tagok rendelkezésére.

Kedvezményes jeggyárak:

Nagy páholy...	8 kor. — fil.	Körsek (I. és II. sor) ...	80 fil.
Zsölyeszék ...	1 » 80 »	» (III. és IV. sor) ...	60 »
I. rendű zártzék ...	1 » 40 »	Karzatú zártzék I. sor ...	80 »
II. » » »	1 » 10 »	» » » » »	70 »

A kedvezményes árú jegyek váltásához szükséges utalványok *dara-bonként két fillérről* kaphatók: *Weinberger Dezső* (Franklin), *Lenkey Alajos* (Athenaeum), *Tichy Ákos* (Pesti részvénytnyomda), *Schuster Ágoston* (Pester Lloyd), *Betzky Antal* (Államnyomda), *Borbély Gyula* (Légrády), *Novitzky N. László* (anyaegylet) uraknál és *Rencsisovszky Ferencz* szakköri pénztárosnál (VIII., Népszínház-utca 51., I. em. 1.)

A városi Igazgatója, *Feld Zsigmond* úr, szintén engedélyezett kedvezményes árú jegyeket. Ehhez való utalványok ugyanott kaphatók, hol a budaiak. Az árak következők:

Földszinti páholy ... 7 kor. — fil.	Oldalföldszint ... — kor. 80 fil.
I. emeleti " ... 5 " — "	I. em. erkély 1-ső sor 1 " — "
I. rendű zsölye ... 1 " 60 "	I. " " többi sor — " 80 "
II. " " ... 1 " 20 "	

Vasárnap és ünnepnapokon lehetőség szerint.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

S. Á. urnak Bécs. Szíves küldeményét köszönettel vettük, de anyaghiány miatt — reméljük, nem veszi rossz néven — jövő számunk részére tettük el. Ha addig „levél” is lesz: annál jobb. Üdvözlét.

N. D. Ungvár. Nem volt időnk óhajának jelen számunk megjelenéséig megfelelni. Jövő számunkban azonban mindenesetre el fogjuk mondani véleményünket

Felölös szerkesztő TANAV JÓZSEF. Főmunkatárs FIRTINGER KÁROLY.
Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre.

Eladó Szentesen egy jól felszerelt, teljesen üzemben levő *könyvnyomda* papirkészlettel, avagy biztosítékkal rendelkezőknek azonnal bérbeadó. Bővebb felvilágosítást ad Szentesen *Farkas Sándor* gyógyszerész, muzeumtulajdonos.

A grafikai szakma minden ágában jártas szedő, ki a magyar és német nyelvet szó- és írásbelileg bírja s a ki a papírszakmában is teljes jártassággal bír, művezetői állást keres. Ajánlatok *Reicheles L.* nyomdatulajdonoshoz Nyírára intézendők.

Eladó könyvnyomda. Egyik legnagyobb intelligens vidéki városban, a hol mint megyeszékhelyen és vasúti találkozásponton az idegenforgalom is nagy, egy teljesen felszerelt, jónevű elsőrendű *könyvnyomda* több szerződéses szállítással, családi körülmények miatt eladó. A nyomda jövedelmezősége, nagyobb arányai miatt, a társas viszonyoknak is megfelelő. Ajánlatok a rendelkezésre álló tőke megemlítésével „*Vidéki nyomda*” jelige alatt *Gabos Soma* úrhoz (Ráth Mór könyvkereskedése) Budapesten intézendők.

T. Götttert faktor, Wiesbaden.

A ROBUR svéd hengeranyag
főügynöke.

A ROBUR ára kilogrammonként 2-80 márka, vagyis 3 korona.

Tizenöt év óta úgy rotációs, mint illusztrált és könyvnyomásban egyaránt kipróbált és legjobbnak talált hengeranyag.

Alkalmas ügynökök kerestetnek.

Távíratcím: **Götttert, Tagblatt, Wiesbaden.**

Közvetít eladást és vételt új és használt állapotban levő

körforgógépekben, gyors- és tégelynyomású sajtókban,

elsőrendű czégektől, valamint a grafikus szakmában előforduló összes czikkeknben.

o o o o

Grafikai tudakozódó-intézet.

Telefon 62—79.

BÖLE JÓZSEF

Budapest
VIII., Vas-u. 7.
vagy
Stáhy-utca 1.

Elvállal
mindennemű épület-
és
butorasztalosmunkát.

Első magyar könyvnyomdai szakasztalos.

Javítsok elfogadtatnak és pontosan eszközlötnek.

ORMOS GUSZTAV

PROF. CHROMOGRAPHIAI MŰINTÉZET
BUDAPEST AKACZFA U. 47.
KÉSZÍTI A LEGJOBB
HILCHÉKET
MINDENFELE NYOMTATVANYOKRA
FAMETSZETEK
HÁZON KIVÜLI FELVÉTELEK
JUTANYOS ÁRBAN

SCHÖNTAG GYULA

szakasztalos

BUDAPEST

VI., Váci-körút
51. szám.

Kis antiqua-
szekrény 3 frt.
Nagy szekrény
4 frt.

Árjegyzék ingyen
és bérmentve.

REPRODUKÁLÓ-MŰINTÉZET

PHOTO-CZINKOGRAFIA

**WOLTITZ
MANFRÉD**

Autotypia
Phototypia
Chemigrafia
4-színű nyomás
Photolithografia

BUDAPEST, VI. KIRÁLY UTCA 30.

Könyv- és könyomdai
festékgyár.

Wüste F.

Iroda és raktár:
BUDAPEST
VII., Akácfa-utca 58. sz.

Gyárt: könyv- és könyomdák részére
való fekete és színes, valamint réz-
nyomáshoz szükséges mindennemű
és színű festékeket.

Hengeranyag- és kence-gyár.

GÉPGYÁR ÉS VASÖNTÖDE

Körforgású nyomógépek

BUDAPEST.

újságok, könyvek és illusztrált művek egy- és többszínbeni nyomására,
főkétesbitett fölcser- és körbenforgó késhajtógató készülékkel.

WÖRNER J. ÉS TÁRSA

Egyszerű gyorsajtók 2 vagy 4 festék-
dörzsölő hengerrel.

Kétszínű nyomó gépek, 2 festék-szer-
kezettel, 2 vagy négy festékdörzsölő
hengerrel.

Tégelynyomású gyorsajtók.

Önműködő réskészörülő-gépek.

Csomagoló- és simító-sajtók.

Papírvágó- és papírfúró-gépek.

Áranyozó-, dombornyomású- és ki-
vágó-sajtók.

Könyvnyomdai kézisajtók.

Tömöntödei berendezések.

Könyomdai gyorsajtók.

Transzmíssló-telepek.

Hungária akcziódsz-gyorsajtók.

HASZNÁLT GYORSSAJTÓK

alaposan kijavítva és átalakítva, jól-
állás mellett jutányos árért eladók.

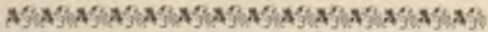
Iparolaj

tisztító- és mosószert könyv- és nyomdákknak

100% megtakarítással
a terpentint teljesen pótolja. ○○○○

Tíz kiló legjobb minőségű terpentint pótló **postai próbaküldeményt** szállítok **bérmentve** 6 kor. 40 fillér előleges beküldése mellett.

Betűtisztító-só

évek óta forgalomban levő mosószere a nyomdákknak. A formákat az ezzel való mosás után egyszerűen le kell öblíteni. Ötkilós postacsomagot 3 korona előleges beküldése után bérmentve szállítok.

RÁKÓCZY M. vegyész-
tanár

Budapest, VI., Csengery-utca 86.

CS. ÉS KIR. SZAB.

HERMANETZI

PAPIRGYÁR RAKTÁRA

Budapest

VI. ker., Gyár-utca 64.

Alapított 1829. évben.

Levél-, könyv-, karton-,
nyomda-, író-, rajz-,
boríték-, csomagoló-,
göngy-, itató-,
szűrle- és min-
dennemű meri-
tett nyomda-
papírok.

MÁSOLÓ-
SELYEM-
és VIRÁG-
SELYEMPAPIROK.

Merített író-, okmány-
és könyvpapírok.
PAPIRZACSKÓGYÁR.
Mindennemű lemezek stb.

TELEFON' 54—89.

A grafikai iparágak összes
szükségleteinek raktára.

Garmine Hugó

gép- és szerszámgyára

BUDAPEST, IX., Rákos-utca 11.

Főüzlet és gyár: Bécs, VII., Burggasse 90.

Nyomdafestékek, hengeranyag és kenecék nagy raktára

KAST ÉS EHINGER

G. m. b. H. stuttgarti és
feuerbach-i gyáraiból.

○○○○○

A párisi kiállításon Grand prix-vel és két aranyéremmel lett kitüntetve.

Alapított
1878.

Képviseelője

KÖNIG ÉS BAUER
Würzburg

HUGO KOCH ○○○
Lipcse

AUGUST FOMM ○
Lipcse

cégeknek. ○○○○○○

A L I N O T Y P E

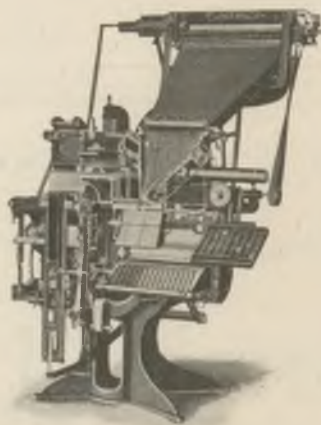
a legnagyobb munkaképességű
szedő- és soröntőgép.

Az 1900. évi párisi világiállításon a Grand Prix-vel és
aranyéremmel lett kitüntetve.

Eddig több mint 9000 LINOTYPE-ot adtak el, ebből 500 darabnál több esik Németországra, Ausztriára, Magyarországra és a Svájcra.

BÉCS:	Darab
Neues Wiener Tagblatt	10
Reichswehr	4
BOZEN:	
Ferrai Gotthard jun.	1
BRÜNN:	
Tagesbote	3
Deutsches Blatt	2
BUDAPEST:	
Budapesti Hirlap	10
INNSBRUCK:	
Tiroler Tagblatt	1

KARLSBAD:	Darab
Feller-nyomda	2
KOLIN:	
Pak-nyomda	1
LAIBACH:	
Kleinmayr-nyomda	1
LINZ:	
Linzer Zeitung	1
PRÁGA:	
Beaufort-nyomda	5
Narodny Listy nyomdája	3
REICHENBERG:	
Stiepel-nyomda	3

Legégszerűbb
kezelés.

Legnagyobb munkaképesség.

Prospektusokkal, betűmin-
tákkal, referenciákkal stb.
szívesen szolgál.

M. Dukeš Nachfolger (hirdető iroda) Wien, I., vagy pedig:

Gutenberghaus Gebrüder Geel

Wien, VII/2. (a berlini Mergenthaler Setzmaschinenfabrik vezérképviselője).

Száraz Stereotipia.

Pár perc alatt

a készen szállított, száraz stereotíp-pépnék a szedésre való egyszerű rápréselése által tetszésszerűtlen mennyiségű, öntésre teljesen kész kifogástalan matriczát nyerünk.

A matriczok szárítása a szedésben levő ürességek kitöltése, valamint a lemezek kiszúrásával járó eddigi munka teljesen elesik. Részletes utasítások, minták, árjegyzékek kívánatra küldetnek.

Mindennemű teljes tömöntődei felszerelések szállítása.

Erste österr.-ung.

Trocken-Stereotypie

J. E. Weigl & Co.

WIEN, IV.,
Wied. Hauptstrasse 26.

*Könyv- és
újság-nyomdáknak
nélkülözhetetlen.*

*Minden kultúrállamban
szabadalmazva.*

Magyarországi képviselő

Tanczer József

Budapest

VI., Gyár-utca 62.

Telefon 28-32.

Főraktár és iroda:

MÜLLER TESTVÉREK, Budapest, V., Súlyom-utca 13.

Államilag kedvezményezett első magyar
KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI FESTÉKGYÁR.

KURZWEIL JÁNOS

47.004. és 53.406. számú
oszt. magyar szabadalmak.

Telefon 56-64.

ÉS TÁRSA BUDAPESTEN

Kitüntetések:

Temesvár. 1891.

Philippopol. 1892.

Országos Iparegyesület. 1892.

Mil. kiállítás Budapest 1896.

Gyár, iroda és raktár:
IX., Márton-utca 19. sz.

Készít legjobb minőségű illusztráció-,
újság-, mű-, díszmű- és mindenféle színes

FESTÉKEKET.

SZEDŐSORZÓK

igazítható feszítővel, szabad. saját találmány.

Bronzok. ☆ Kenczék. ☆ Koromégetés.

Patent gelatin hengeranyag.

Bélyegzőmetszés

Mechanikai
műhely

Galvano-
plasztika

Tömöntöde

Ólomzár-
gyártás

Rézlénia-
gyártás

Első Magyar

B

etűöntöde

Részvény-Társaság

Budapest, VI., Dessewffy-utca
32. szám.

Egész nyomdai berendezések
jutányosan és gyorsan foganatosítatnak.

Dús raktárt tart magyar, német, horvát, szerb, román és bolgár
ékezetű

Könyv- és címzetűkből,
körzetekből, rézléniákból és kizárásokból,
továbbá
a legkülönfélébb ékitményekből és egyéb nyomdai
fölszerelvényekből.

UJDONSÁG! Egyetemes tabella-alapzat
Czettel és Bendtner szabadalma.

TELEFON 23—70.

Pesti könyvnyomda-részvénytársaság (V., Hold-utca 7. sz.)

Nagy-Becskerek Grcsits I. Jokly Lipót. Pleitz Fer. Pál utóda (dr. Brajjer L. és Mayer R.).	Nyirbátor Friedmann Lipót.	Rózsahegy Salva Károly.	Szegzárd Báter János. Ujfalussy Lajos utóda : Molnár Mór.	Tisza-Füred Kohn Adolf. Weiszmann Sámuel.
Nagy-Bittse Spiegel Samu.	Nyiregyháza Jóba Elek. Piringer János (tulajdonos : Özv. Piringer Jánosné). Szabolcsi Hírlap nyomdája (tulajd. : Székely Imre).	Salgó-Tarján Friedler Ármin. Pollacsek József	Székelyhid Kohn Sámuel.	Toina Weltmann Ignác.
Nagy-Enyed Nagyenyedi könyvnyomda és papíráruhágyár r.-t.	Nyitra Huszár István. Iritzer Zsigmond. Neugebauer Nándor. Reicheles Lipót.	Sárbogárd Spitzer Jakab	Székely-Keresztúr Szabó Testvérek.	Torna Berla Samu. Füssy és Sztupjár.
Nagy-Kálló Sarkadi József.	Ó-Becse Gavansky M. Löwy Lajos.	Sárvár Stranz János.	Székelyudvarhely Becsek D. Fia. Betegh Pál.	Torna Rosenblüth Simon.
Nagy-Kanizsa Fischel Fülöp. Krausz és Farkas. Wajdics József. Weisz L. és F.	Ó-Kanizsa Bruck P. Pál. Schwartz A.	S.-A.-Ujhely Hegyalja-könyvnyomda (tul. : Alexander Vilmos). Landesmann M. és Társa. Löwy Adolf. Pannonia-nyomda (tul. : Jurcsó és Ocskay). Zemplén-nyomda (tulajd. : Ehlert Gyula).	Székesfehérvár Debreczeni Gyula. Kaufmann F. Márián Pál. Singer E. Számmer Imre. Számmer Kálmán. Székesfeh. és Vidéke ny.	Török-Kanizsa Bruck P. Pál
Nagy-Károly Róth Károly. Sarkadi Nagy Zsigmond. Vider Jakab.	Oravicza Kehrer C. Wunder Károly.	Sárospatak Ev. ref. főiskola nyomdája (bérlo : Steinfeld Jenő).	Szempez Fischer Náthánné.	Török-Szent-Miklós Rubinstein Sándor.
Nagy-Káta Nagykátai és Monori könyvnyomda Nagy- Kátán.	Orosháza Pless N. Veres Lajos.	Segesvár Horeth Frigyes. Jördens Testvérek.	Szentes Szentes és Vidéke nyom- dája. Vajda Bálint.	Trencsén Gansel Lipót. Skarnitzl X. Fr.
Nagy-Kikinda Kiadói nyomda. (tulajd. : Sedjakov Milán). Milenkovits István. Radák János.	Orsova Handl József. Orsovai könyvny. r.-t.	Selmeczbánya Joerges A. özv.	Szent-Endre Schwarcz I.	Turóc-Szent-Márton Gaspárik J. Magyar nyomda (tulajd. : özv. Moszkóczy Ferenczné) Turócszentmártoni nyomda r.-t.
Nagy-Kőrös Bazsó Lajos. Ottlinger Kálmán.	Ó-Széplak Nyitrai-öngy. gazd. egyesít nyomdája.	Sepsi-Szent-György Jókai-nyomda r.-t.	Szent-Gotthárd Wellisch Béla.	Új-Arad Mayr Lajos.
Nagy-Marton Gellis Henrik.	Paks Rosenbaum Miksa E.	Siklós Harangozó József. Minerva-nyomda (tul. : Klein F.) *	Szenicz Bezsó János és Társa.	Újpest Fuchs Antal. Salgó Testvérek.
Nagy-Mihály Landesmann B.	Pancsova Jovanovics Testvérek. Kohn Samu. Nikolajevics D. Viktória-nyomda. Wittgitschlager Károly.	Sopron Berghöfer és Weisz. Breiner E. Romwalter Alfréd. Röttig Gusztáv. Török és Kremszner. Zsombor Géza.	Szepes-Váralja Buzás Dénes.	Új-Verbász Verbászi könyvnyomda (tulajd. : Boros György).
Nagy-Röcse Büchler Béla.	Pankota Ifj. Bod József.	Stájerlak Rose V.	Szered Sternér Dávid.	Újvidék Fuchs Emil és Társa. Hirschenhauser Benő. Ivkovics György. Miletics Szvetozár. Popovics Testvérek.
Nagy-Szalonta Liebermann Mór. Reich Jakab.	Pápa Goldberg Gyula. Nobel Ármin. Ref. főisk. nyomda.	Sümege Horvát Gábor.	Szerencs Simon József.	Ungvár Gellisz Miksa. Jäger Bertalan. Lévai Mór. Székely és Illés.
Nagy-Szeben Drotleff József. Krafft W. Reissenberger Adolf. Tipografia r.-t. Tipografia Archidiecesana.	Pécs Madarász Béla. Pécsi irod. és könyvny. r.-t. Taizs József. Wessely és Horváth.	Szabadka Bittermann József. Hirth és Kladek. Krausz és Fischer. Szabados Sándor. Székely Simon.	Szigetvár Corvina-nyomda. Kozáry Ede.	Vác Kir. orsz. fegyintézet ny. Kohn Mór. Mayer Sándor.
Nagy-Szécsény Olattstein A.	Pécska Ruber István.	Szamos-Ujvár Auróra-nyomda (tulajd. : Todorán Endre). Ör. kath. egyházmegyei nyomda.	Szikszó Blank Simon.	Vág-Újhely Brück Samu. Horovitz Adolf. Pannonia-könyvnyomda.
Nagy-Szent-Miklós Wiener Náthán.	Perjámos Pirkmayer Alajos. Sedjakov Milán.	Szakolcza Neumann, Teszlik és Tsa.	Szilágyszó Böloni Sándor. Heimlich Weisz Katalin.	Versecz Kehrer Lajos. Kirchner Ernő. Wettl és Veronits.
Nagy-Szombat Fiebig József. Goldmann Miksa. Horovitz Adolf. Reisz Sarolta. Winter Zsigmond.	Petrozsény Figuli Antal.	Szarvas Sámuel Adolf. Szikes Antal.	Szill-Hadad Fein Sámuel.	Veszprém Egyházmegyei könyvny. Köves és Boros. Krausz A. Fia.
Nagy-Szőllős Doktor István.	Pozsony Adler Zsigmond. Alkalay Adolf. Angermayer Károly. Eder István. Freystadt M. L. Katholikus nyomda. Preisak Győző. Wigand K. F.	Szász-Régen Adi Árpád. Burghardt Rezső. Sebesch Károly.	Szolnok Bakos István. Fuchs Lipót és fia. Jász-Nagykún-Szolnok- megyei Lapok nyomdája (tul. : Vezéry Ödön). Wachs Pál.	Zala-Egerszeg Breisach Samu. Vágó János.
Nagy-Tapolcsány Platzko Gyula. Zhorella Gyula.	Pöstyén Gipsz H.	Szász-Sebes Stegmann János. Winkler Lajos.	Szombathely Bertalanffy József. Egyházmegyei könyvny. Gábrriel Ágoston. Seiler H. utódai : Seze és Breifeld.	Zala-Szent-Grót Nagy Sándor.
Nagyvárad Ifj. Berger Sámuel. Déry és Boros. Freund Lajos és Társa. Helyfi László. Hönig I. Láng József. Laszky Ármin. Neumann Vilmos. Pauker Dániel. Rákos Vilmos utóda. Sonnenfeld Adolf. Szent László-nyomda r.-t.	Predmér Links M. utóda : Rosen- zweig H.	Szászváros Minerva-nyomda r.-t. Schäser A.	Tab Pfeifer Ignác.	Zenta Kabos Ármin. Schwartz Sándor. Zentai Hírlap nyomdája.
Námészto Schein M.	Putnok Gaertner Ignác.	Szatmár Litteczky Endre. Morvai János. Nagy Lajosné. Pázmány-sajtó. Weinberger Testvérek.	Tapolcza Löwy B.	Zilah Seres Samu.
Német-Bogsán Rosner Adolf.	Püspök-Ladány Deutsch Izrael.	Szeged Endrényi Imre. Endrényi Lajos. Engel Lajos. Oönczi I. József. Schulhof Károly. Traub B. és Társa. Várnay Lipót.	Tata Engländer és Társa. Nobel Adolf.	Zólyom Ifj. Nádosy Gyula. Schlesinger Ignác.
Német-Palánka Kristofek József.	Ráczeke Róde Mihály.	Szeghalom Kovács Antal.	Temesvár Csanád-egyházmegyei nyomda. Csendes J. Délmagyarországi könyv- nyomda. Freund Gyula. Mangold Sándor. Posaune nyomdája. Moravetz Gyula. Stéger Ernő utódai. Uhrmann Henrik. Union-könyvnyomda (tul. : Ifj. Steiner Károly). Veres Sámuel.	Zombor Bittermann Nándor. Ohlát Károly.
Nezséder Horváth I.	Resicza Eisler József. Hungaria-könyvnyomda.		Tenke Maár L. Vilmos.	Zsombolya Wunder Rezső.
	Rimaszombat Lévai Izso. Náray I. A. Rábelly Miklós.			Zsolna Áldori Manó.

Könyvnyomdák Horvát-Szlavonországban.

Belovár

Fleischmann J.
Kolesar.

Bród (Száva m.)

Schulmann A.

Diakovár (Djakovo)

Bruck N.
Püspöki nyomda.

Eszék (Osjek)

Laubner Károly.
Pfeiffer Gyula.

Gospic

Zupan J.

Karlócza (Karlovitz)

Szerb kolostornyomda.

Károlyváros (Karlovac)

Hauptfeld Károly.
Weiser Pál.

Kaproncza (Koprivnica)

Kostinđer K.
Neugebauer L.

Kőrös (Križevci)

Neuberg Gusztáv.

Mitrovicza (Mitrovitz)

Horvát részvénytymda.

Ogulin

Pinter József.

Petrlnja

Benko Károly.

Pozsega

Klein Lipót.

Ruma

Wagner I.

Sid

Maukovicz P.

Susak

Kraljeta G.
Narodna tiskara.

Sziszek (Sisak)

Fantó A.
Junker F.
Ćupak & Dujak.

Újgradiska (Gradiska nova)

Bauer Mór.

Varasd (Varavdin)

Platzer József.
Stieffler J. I.

Vinkovce

Laubner Károly.

Virje

I. jubít.

Vitroviticza

Ivan Plesnik.

Vukovár

Freund N.
Sriemske Novine nyomdája

Zágráb (Zagreb)

Részvénytymda.
Bogović Fr.
Brusina A.
Fischer Teréz.
Granitz Ignác.
Hühn Gyula.

Kurzmann J.

Kir. országos nyomda.
Kugli & Deutsch.
Prva hrvatska radn. tisk.
Rulic Ferencz.
Scholz Antal.
Szerb részvénytymda.
Wittasek József.

Zengg (Senj)

Devčić J.
Hreljanovic J.

Zimony

Orabovacki M.
Karamata Jova.
Zemárek és Mark.
Semliner Tageblatt.
Pajics Sima.

Könyvnyomdák Bosznia-Hercegovinában.

Banjaluka

Wolf S.

Szerajevo

Bosn. Post. nyomdája.
Buchwald B.

Kajon A. Dániel.
Országos nyomda.
Savic I. Risto.
Spindler E.

Mosztár

Hrvatska dionička tiskara.

Pacher & Kisić.

Radovic N.

Dolnja-Tuzla

Pissenberger és Schnür-
macher.

